

**Textad
film för
alla**

**Erika
om sin
svåra
upp-
växt**

**En älgjägares
vardag**

Tidskrift för
**SVERIGES DÖVAS
RIKSFÖRBUND**
Grundad 1890

Utgivning 2009

Nr Manusstopp Utgivning

8 fre 20 nov to 17 dec

Uppgifter om utgivning år 2010
kommer i nästa nummer.

Prenumeration och adressändring

medlem@sdrf.se

Agneta Skagerstrand, SDR
Box 300, 793 27 Leksand
texttelefon 0247-641 49
fax 0247-151 03

Prenumerationspris 300 kr/år

REDAKTION

Adress

Dövas Tidning, SDR
Förmansv. 2, plan 6
117 43 Stockholm
dovas.tidning@sdrf.se

Ansvarig utgivare

Helena Fremnell Ståhl

Chefredaktör

Åsa Möller
asa.moller@sdrf.se
taltelefon/SMS: 0708 40 45 41

Reportrar

Tomas Lagergren, Örebro
tomas.lagergren@sdrf.se
3G-mobil 0735 130199

Niclas Martinsson
niclas.martinsson@sdrf.se
3G-mobil 0738 333060

Frilansreportrer

Lennart Tjärnström
lennart.tjarnstrom@sdrf.se
texttelefon: 08-649 71 03
3G-mobil 0735 009769

Layout

Åsa Möller

Annonser

Bokas och lämnas till
Björn Holmberg
Box 70, 548 22 Hova
telefon 0506-351 26
fax 0506-301 67
sdrannons@sdrf.se
Förenings- och internannonser
bokas och lämnas till redaktionen

Upplaga: 5800 ex
Tryck: Hedemora Tryck
ISSN 1402-1978

sid 14

sid 19

sid 21

sid 16

sid 15

sid 4

Innehåll

OMSLAG: ROLF LINDFORS. FOTO: TOMAS LAGERGREN

- 4** *PORTRÄTTET: Erik Akervall – första döva eleven på DI*
- 7** *Hit går teckenspråkspengarna*
- 8** *VARDAGSBILDER: Lars gör Gävle trevligare*
- 9 – 11** *TEMA Sanningskommission*
- 9** *Ragnar Veer: "Vi är många som farit illa under oralismens era"*

10 *Erika Lindberg om språkförtrycket: "Jag fick betala dyrt"*

12 – 15 *TEMA Kultur*

12 *Textad film för alla? Om den nya filmutredningen*

12 *Dövfilmfestival fyller tio år*

14 *Deeqo sprider kunskap om afrosvenskar*

15 *Boknarkoman – med rätt att såga*

16 *En älgjägares vardag*

19 *Tomas Hedberg om sin tid i WFD*

21 *Fredrik – skattjägare med GPS som vapen*

23 *Om värdering och omvärdering*

23 *Deaftubiana*

25 *UNG: EUDY får permanent hem i Bryssel*

30 *KRÖNIKA: När ska man trycka på "stopp"?*

Staten måste stödja dövföreningarna!

Vid kongressen i juni månad fick den nyvalda förbundsstyrelsen i uppdrag att besluta om SDRs handlingsprogram 2010-2013 och därefter prioritera de områden som är viktigast i vårt arbete.

Det finns 12 huvudrubriker. Givetvis vill förbundsstyrelsen satsa på alla områden till fullo, men tyvärr måste vi begränsa oss p.g.a. de ekonomiska svårigheter som har drabbat dövrörelsens kamp väldigt hårt.

Organisation – dövföreningarna är SDR:s hjärtefråga nummer ett. Det finns en lång tradition av samarbete mellan SDR och dövföreningarna. Det samarbetet har varit en styrka för att kunna ställa krav på myndigheterna om en samhällsutveckling på dövas villkor. Det handlar förstås om teckenspråk och kommunikation på teckenspråk som grund för utbildning och socialt samspel.

Men de senaste årens utveckling har varit alarmrande. I ett antal föreningar har medlemsantalet minskat drastiskt och det är framför allt antalet ungdomar som har minskat. Det betyder att dövföreningarna kommer att få det svårt att överleva framöver om inte ungdomarna finns med i föreningsandan.

Ekonomiskt drabbas också föreningarna genom att lönebidragen sänks och bidrag till lokaler sänks, vilket ger en mycket svår ekonomisk situation för föreningarna att överleva i. Det är svårt att orka med att värva ungdomar när man nästan på heltid måste koncentrera sig på att överleva med ekonomiska besparningar.

Där måste staten stödja föreningarna och SDR att bygga upp sociala mötesplatser i teckenspråkig miljö. Det kan vara en egen lokal med en fungerande caféverksamhet, teckenspråkig personal som kan hantera väntjänster, t ex att äldre döva får hjälp att betala räkningar via internet. Det behövs mötesplatser för socialt

umgänge på teckenspråkets villkor, möjligheter att använda internet som informationskanal på teckenspråk samtidigt som det ska finnas folk som kan lära andra som en sorts demokratisk skolning. Ju fler som kommer in i föreningslivet och SDR, och ju mer kunskap vi har om våra egna behov, desto mer kan vi dela med oss av till samhället. Samhället i sin tur får lättare att förstå våra behov och kan därmed stödja oss på det sätt som de har ansvar för att göra.

Idag pratar man mycket om tillgänglighet. Riksdagen beslöt år 2000 att samhället ska vara tillgängligt för alla år 2010. Har man nått den målet? Har kommunen, landstinget och staten tagit initiativ och inbjudit dövföreningar och länsförbund för att få reda på vad som är "full delaktighet och jämlikhet för personer som är döva, hörselskadade och med CI"?

Det har nu gått nio år av tio. Hur många år ytterligare ska vi behöva vänta innan samhället säger: Ja, nu har ni full delaktighet i samhället på era villkor. När händer det? Jag har ingen spåkula framför mig, har ni?

När vi har uppnått målet full delaktighet så ska vi skriva ett nytt kapitel i vårt handlingsprogram. Kongressen kan fatta beslut om en ny vision: Bevara full delaktighet i samhället.

Men det lär vi få vänta på tills ansvariga myndigheter tar sitt ansvar och ser till att det uppnås.

Även utan spåkula ser jag att det inte är så långt kvar till 2010. Jag uppmanar ansvariga politiker på alla nivåer att kontakta SDR eller lokal dövförening. Vi hjälper er att ta ert ansvar.

GÖRAN ALFREDSSON

SDR hemsida:
www.sdrf.se/sdr
E-post: sdr@sdrf.se

SDR Stockholm
Adress:
SDR, Förmansvägen 2, plan 6
117 43 Stockholm
Tel. vxl: 08 442 14 61
Texttel. vxl: 08 442 14 60
Fax: 08 442 14 99

SDR Leksand
Adress:
SDR, Box 300
793 27 Leksand
Tel. vxl: 0247-641 00
Texttel. vxl: 0247-641 01
Fax: 0247-151 03

Förbundsordförande
Ragnar Veer
ragnar.veer@sdrf.se
Texttel. 08 442 14 62
3G-mobil 0735 200 902

Förbundssekreterare och informationsansvarig
Helena Fremnell Ståhl
hfs@sdrf.se
Tel. 0247 64147
Tel. (tal/SMS) 070 215 46 33

Material till Slingan
slingan@sdrf.se
Telefax 0247-151 03

Bli stödmedlem
medlem@sdrf.se

Försäljningsavdelning
shop@sdrf.se
Telefon vx 0247-641 70
Fax 0247-105 97

Sveriges Dövas Pensionärsförbund
karl-erik.karlsson@sdrf.se
Texttelefon 08-89 44 23

Sveriges Dövas Ungdomsförbund
Texttelefon 08-442 14 96
Fax 08-442 14 97
sdu@sdrf.se

Västansviks Folkhögskola
Winterrommes väg 5
793 27 Leksand
Texttelefon 0247-641 24
Taltelefon 0247-641 30
Fax 0247-101 65
www.vastansviksfhs.se

SDR plusgiro: 90 00 24-1

PORTRÄTTET...

Namn: Jan Erik Akervall

Ålder: 26

Bor: Stockholm

Familj: Föräldrar och en storebror som bor i USA

Ser helst på TV: Filip & Fredriks galna program för deras dialog är så skönt knäpp

Läser helst: Biografier och livsstilsmagasin

Om du träffade dig själv på en fest, vad skulle du tänka om dig själv: Fan, vilken skön snubbe!

Erik experimenterar loss

Erik Akervall är den första döva studenten vid Dramatiska institutet. Han provar sig fram på en av Sveriges dyraste utbildningar och hoppas så småningom kunna skapa nya, alldeles egna TV-koncept. Detta med hjälp av en stor portion experimentlust, kaxighet och självförtroende.

Vem annars ska förändra världen? De här orden ypade Erik Akervall för ledamöterna i bedömningsgruppen. De brast ut i skratt efter svaret på frågan om varför just han skulle studera till TV-producent vid Dramatiska institutet. Bara tio kom in, av ett stort antal sökande från hela Sverige.

Varje morgon vaknar den särskilt utvalde Erik och tänker att han är ämnad att göra något stort. Även den här färgsprakande höstmorgonen när han går in i den stora, luftiga skolbyggnaden. Här pluggar blivande manusförfattare, radioproducenter och scenografer med flera. I klassrummet, döpt till Mamma Mia, ges Erik och hans nio klasskamrater en lektion i processintervju.

Läraren Bengt Bok redogör för hur en god intervjuare ska vara. Hänsynslös, men med grundrespekt för intervjupersonen. Erik och de andra uppmanas att inte vara rädda för att ställa obekväma frågor. Deras uppgift är att träffa en för dem okänd person tre gånger och analysera vad som hände i intervjuprocessen.

Bengt Bok visar sitt porträtt "I det vita rummet", av konstnären Gunnel Wählstrand som ska sändas i

Sveriges television en vecka senare. Kvinnan arbetade mödosamt med fotolika tuschtavlor.

– Jag känner mig kränkt som tittare, muttrar Erik efteråt.

Varför?

Programmet innehåller musik av bland annat Bach och Mozart, något som teckenspråkstolkarna förmedlade. Men Erik anser att teamet bakom "I det vita rummet" glömt bort döva och hörselskadade. Han önskar att de hade tänkt på att visa sekundsnaab bildinformation, exempelvis på en snurrande skiva.

– När jag gör TV-program, vill jag att de ska vara till för alla. Dövblinda har jag dock tänkt mycket på, jag vet ännu inte hur jag ska kunna nå dem. En vacker dag gör tekniken det möjligt, säger Erik.

Det bästa med Dramatiska institutet är att detta utbildningstempel har all tänkbar utrustning, tycker Erik. Han tilläts experimentera med dem och se vilka kameravinklar som fungerar när teckenspråks-TV görs. När passar det att filma från taket? När är det lämpligt att fokusera enbart på munrörelserna? När är det lägligt att zooma in på händerna?

Erik värmer upp en lunchlåda i det gemensamma pentryt. För dagen är det köttgryta med potatis, trattkantareller, broccoli och lök. Han käkar nästan alltid medhavd mat.

– Jag är en fattig student, säger han med ett leende, och köper ännu en colaburk från läskautomaten.

Hur många colaburkar dricker du om dagen?

– Min pappa vill inte veta, svarar Erik, som har en pyramid öppnade aluminiumburkar på sitt redigeringsbord.

► Nästa vår sänds kortfilmer som Eriks klass gjort för det teckenspråkiga kultur- och samhällsmagasinet Perspektiv. De bygger på teckenspråk, kroppsspråk och ibland inga ljud alls. En i klassen har testat hur det är att vara döv. Han hade igenproppade öron och utträttade ärenden på stan.

Erik Gestrelius (det finns tre Erik av fem killar i klassen!) har gjort sketcher. I en av dem instrueras en pojke i sex av sina ogenerade föräldrar. När han fick uppdraget att göra teckenspråksteve, var han inte sugen.

– Jag ville satsa min tid på att göra vanliga program, något jag är van vid. Det var fegt tänkt. Jag är glad över att jag gjort det, säger Erik Gestrelius, som fick lära sig hur man kan använda kroppen och vara visuell.

Erik Akervall tror att publiken kommer att tänka "Äntligen får vi se något nytt", men att många också blir provocerade. Själv arbetade han som reporter för Perspektiv i nära två år, efter att en SVT Teckenspråk-medarbetare rekommenderade att han skulle söka jobb där. Tiden där var lärorik men också krävande. Han var stundtals utarbetad.

– Jag fattade inte varför och kände mig deprimerad. Sedan förstod jag att det handlade om skapelseprocessen, hela mitt hjärta gav allt. Jag blev känslomässigt uttömd, säger Erik, som numera hanterar det bättre genom att ha mer distans till det han åstadkommer.

Innan han började arbeta med teve, var han inte samme Erik som i dag. Han skolkade i gymnasiet motsvarande ett helt år. Om nätterna körde han och en kompis omkring i en vit Mustang med röda stripor. De stannade vid bensinmacken och åt korv och pratade om vad de ville med livet. Erik ville hitta tillbaka till sitt gamla energiska jag. Nu har han gjort det.

– Jag mår mycket bättre och är mycket

kreativ. Ibland känns det som om jag exploderar, säger Erik.

Han stortrivs vid Dramatiska institutet. Alla i klassen kan mer eller mindre teckenspråk. Samtidigt längtar han ut i arbetslivet. Nästa år har han praktik. Då vill han vara på ett kommersiellt företag eftersom han redan har varit i public service*sfären. Efter utbildningen tänker han vara öppen för teckenspråks-TV, "vanlig" TV och (reklam)film. Han tror att han kommer att arbeta med olika projekt, i både Sverige och andra länder, som Japan och USA.

– Jag vill verka för att teckenspråk blir vardagsmat i TV och göra så att det blir en snackis. I dag finns inga snackisar, säger Erik.

Han anser att teckenspråks-TV inte har egna format. De som finns, är kopior av hörandes. Han ger exempel: Perspektiv är som vilket magasin som helst, fast gammalt och ostrukturerat, och vips så har de tryckt in lite dövidentitet.

– Just bara för att det är på teckenspråk, så är det ju inte unikt egentligen, säger Erik.

Och ett annat exempel han ger är Byss,

som får honom att tänka på klassiska Bullen, fast lite modernare och utan brevfilmer.

– Min största dröm är att jag gör något som jag är först med. Det kan vara vad som helst. Jag tror att det blir galet. Jag gillar program som inte är politiskt korrekta.

Erik besitter ett stort självförtroende och en självsäkerhet, två egenskaper som kommer från hans pappa. Ett annat attribut som Erik har, är kaxighet.

– Jag vill ta bort jantelagen bland döva. För att kunna göra det, måste jag stå för vem jag är, säger Erik.

Erik är glad över att Dramatiska institutet vågar satsa på honom och att han är en föregångare. Hans utbildning hör till de dyraste i Sverige.

– Det är värt skattepengarna. Vi som går här vill göra Sverige bättre och förändra TV-utbudet, säger Erik som alltid har vetat att han är menad att göra något stort.

TEXT OCH FOTO: NICLAS MARTINSSON

*public service – radio och TV i allmänhetens tjänst

Hallå där... Stina Lundberg Dabrowski, professor i TV-produktion vid Dramatiska institutet.

• Hur fungerar det att ha en döv student?

– Det har fungerat väldigt bra med en döv student i klassen. Jag var lite orolig inför studioövningarna, när studenterna ska sköta kameror, bildproduktion med mera som bygger på att man får information i hörlurar. Men tack vare Eriks eminenta tolkar och hans begåvning och starka intuition fungerade det helt makalöst bra. Han var absolut en av de bästa på att bildproducera, vilket är ganska häftigt när han inte hör vad personerna i bild säger.

• Vad tror du att Erik Akervall tillför Dramatiska institutet?

– Erik har tillfört DI, klassen och mig en massa nya insikter och inspiration. Nyss gjorde studenterna var sitt program på teckenspråk, för SVT, och det har varit den roligaste övningen hittills, tyckte många. Flera sa "Jag vill bara göra program på teckenspråk härnäst". De tyckte att det var så spännande att få tänka nytt, de utmanades av att tvingas att hitta nya sätt att kommunicera.

• Hur tror du att det blir för Erik efter utbildningen?

– Erik är nog en av dem som jag har minst oro för i framtiden. Han är väldigt begåvad och idérik, och kommer att hitta sätt att få användning

för sina idéer. Men det kommer att kräva mycket arbete och självdisciplin – av honom precis som av de andra studenterna i klassen.

• Du skrev i en krönika i Auris om Erik att du hade svårt att förstå varför han inte ville ha hörapparat. Har du lättare att förstå det nu?

– Jag förstår nog lite mer av varför Erik inte vill ha hörapparat nu. Överhuvudtaget tycker jag att jag har fått en massa nya insikter om vad det innebär att vara döv. Jag förstår att det har att göra med identitet, att acceptera sin dövhet istället för att varken vara döv eller riktigt hörande.

Mats Melin, alias "Jerry", spelar på våra fördomar.

Ica anställer funktionsnedsatta

■ Ica siktar i samarbete med Samhall och Sveriges kommuner på att under tre år rekrytera 500-1000 funktionsnedsatta till landets matbutiker. Satsningen heter "Vi kan mer". Redan i dag har ett 50-tal affärer avtal med funktionsnedsatta. Nu ska detta accelereras och underlättas. Tanken är att bidra till ett samhälle där alla får ta del och utvecklas till sin fulla potential. Nu tar den funktionsnedsatte Jerry, spelad av Mats Melin, plats i den berömda Ica-såpan.

– Det här är en reklamfilm som sticker ut extra mycket och är lite annorlunda. Syftet är att väcka debatt kring hur svårt det är för människor med funktionshinder att accepteras av samhället. Vi spelar på de fördomar som finns kring funktionsnedsatta i samhället, säger Magnus Wikner, marknadschef på Ica, till Dagens Media.

Sänkt handikappersättning

■ Regeringen har beslutat att prisbasbeloppet sänks till 42.400 kronor nästa år, vilket är en minskning med 0,9 procent eller 400 kronor. Ändringen sker på grund av sjunkande priser. Det påverkar storleken på handikappersättningen. Varje månad får den som erhåller den lägsta handikappersättningen (36 procent) 1.272 kronor, den näst lägsta (53 procent) 1.873 kronor och den högsta (69 procent) 2.438 kronor.

Youtubeklipp textas på olika språk

■ Visste du att du kan få titta på textade Youtube-videoklipp på olika språk som franska, spanska och svenska? Besök [youtube.com/t/captions_about](https://www.youtube.com/t/captions_about) för mer information, som är på engelska och amerikanskt teckenspråk. Om du vill ha vägledning på svenska, gör så här: 1. Besök www.youtube.se. 2. Klicka på "Få hjälp" längst ner på sidan. 3. Skriv "komma igång texter" i sökfältet. Översättningsverktyget är dock inte helt perfekt. Många språkliga fel finns.

Funktionsnedsatta elever åsidosätts

Jan-Peter Strömgren.

■ Skolinspektionen har släppt en rapport som visar att vardagen inte alltid fungerar för elever med syn- eller hörselnedsättning eller för dem som sitter i rullstol.

Exempel som ges är att slöjdsalar är för trånga för rullstolsburna och att lokaler som är så bullriga att hörselskadade inte orkar vara där, skriver TT. Mobbning förekommer också. Vidare händer det att hörselskadade avstår från att använda hörselslingan för att det tar sådan tid när mikrofonen byter användare i klassrummet. Hörselskadades riksförbunds ordförande, Jan-Peter Strömgren, säger till TT att det är eleverna som får betala för att alla ska gå i samma skola. Förutom att skolan ska utrustas tekniskt, vill han se mindre klasser om kanske tio elever och att lärare kan elevernas behov. Skolinspektionens rapport baseras på besök och intervjuer i totalt 24 grundskolor från norr till söder.

■ Fotografen till bilderna från Deaflympics i förra numret av DT heter Hans Rimberg och inget annat. Vi beklagar misstaget. *DT:s red.*

ILLUSTRATION: LAGERGREN

Hit går teckenspråkspengarna

Institutet för språk och folkminnen får 1,4 miljoner nästa år för att främja det svenska teckenspråket. Den summan hade tidigare gått till Sveriges dövas riksförbund (SDR).

Tommy Lyxell vid Språkrådet tror att pengarnas nya hemvist kan ge positiva effekter.

Tommy Lyxell, språkvårdare vid Språkrådet.

Regeringens beslut att dra in det årliga teckenspråksstödet på 2,8 miljoner kronor blev ett hårt slag för SDR. Nästa år får förbundet bara hälften. Sedan tas bidraget bort helt år 2011. Det, tillsammans med högre pensionskostnader, har gjort att sju anställda har fått sluta. Fem tjänster återbesätts inte, några på grund av naturliga avgångar.

Hälften av SDR:s teckenspråksstöd hamnar hos Institutet för språk och folkminnen, föreslår regeringen i budgetpropositionen för år 2010. Beslutet tas i riksdagen i december. De 1,4 miljonerna är en följd av den nya språklagen som började gälla den första juli i år. I den heter det att det allmänna* har ett särskilt ansvar att främja och skydda det svenska teckenspråket.

Språkrådet som är en del av Institutet för språk och folkminnen, har hand om fem officiella minoritetsspråk: finska, samiska, tornedalsfinska, romani och jiddisch, och för det svenska teckenspråket, som i språklagen har en ställning motsvarande minoritetsspråk.

Tillskott hade varit bättre

Tommy Lyxell är en av de två halvtidsanställda språkvårdarna på Språkrådets teckenspråksavdelning. Han känner sig kluven. Å ena sidan beklagar han att SDR, som i många år kämpat för att ge teckenspråket en ökad status, förlorar sitt teckenspråksstöd. Å andra sidan gläds han över att hans myndighet får utveckla sin teckenspråksverksamhet.

– Jag skulle bli ännu gladare om det var ett tillskott, inte en omfördelning av pengarna, säger han.

Språkmyndigheten fick vid pressläggning ganska nyligen besked om de 1,4 miljonerna. Därför kan Tommy Lyxell och hans kollegor ännu inte säga så mycket vad de ska göra med pengarna som är öronmärkta. Han vill dock gärna se ett riksarkiv med teckenspråksmaterial. Enligt honom kan arkivet göra att teckenspråksforskningen, referenslitteraturen (handböcker om teckenspråk och språkregler med mera) och läromedlen utvecklas.

Tommy Lyxell menar att språklagen, och det faktum att pengarna hamnar hos språkmyndigheten, kan leda till perspektivbyten, det vill säga att omgivningen inte ser döva som funktionshindrade utan som en språklig och kulturell minoritet. Teckenspråksstödet på 1,4 miljoner är nu enligt honom en samhällsfråga, inte en intressepolitisk fråga.

– Språklagen visar tydligt att det är samhällets ansvar, och att teckenspråket anses vara en viktig del av samhället, säger han.

Ett annat område som Språkrådet planerar att arbeta med, är hur de ska kunna nå föräldrar till döva barn med snäckimplantat*. De behöver enligt Tommy Lyxell inte bara stöd från hörselvården utan också från någon som är insatt i språkfrågor. Han tror att språkmyndigheten kan anses som mer trovärdig än en intresseorganisation när de vänder sig till föräldrar.

– Vi företräder inte en särskild part utan vi ser till att samhället uppfyller sin skyldighet när det gäller det svenska teckenspråket.

Tommy Lyxell hoppas att de nya pengarna leder till att Språkrådet anställer folk på heltid som sysslar med teckenspråkfrågor. Den nuvarande halvtidslösningen räcker inte enligt honom.

Stärka teckenspråkig litteratur

Henrik Toremark, stabschef vid kulturdepartementet i regeringen, säger till DT att från och med år 2011 ska teckenspråksstödet vara på 2,8 miljoner kronor. Den ena hälften går till språkmyndigheten, och den andra till Tal- och punktskriftsbiblioteket för att stärka den teckenspråkiga litteraturen. Hur SDR ska använda de "sista" teckenspråkspengarna år 2010, är ännu inte klart. Anledningen är att de har ägnat tid och kraft åt att anpassa organisationen efter de 1,4 miljoner kronor som de inte får.

NICLAS MARTINSSON

FAKTA: SPRÅKRÅDET

Institutet för språk och folkminnen samlar in, bevarar och forskar om dialekter, ortnamn, personnamn och folkminnen. Myndigheten arbetar även med språkvård och språkpolitik. Språkrådet är den instans som har hand om dessa områden. Den som besöker Språkrådets teckenspråkssida kan bland annat se vilka vanliga felaktiga teckenval som finns och hur tecknen för euro ska vara.

Teckenspråk som modernt språk

■ I dag räknas teckenspråk inte som ett av moderna språk i gymnasiet. Det innebär att elever som läser teckenspråk med start steg 3 inte har rätt till att få meritpoäng. Steg 3 är för dem som redan studerat teckenspråk som språkval i grundskolan eller för dem som gått steg 1 och 2 i gymnasiet. Meritpoäng gör att genomsnittsbetyget ökar.

Riksdagsledamot Ingemar Vänerlöv (KD) vill att teckenspråk ska jämföras med moderna språk och ge meritpoäng. Han pekar i sin motion på att följden blir att färre elever väljer ämnet. Birger Sjöbergsgymnasiet i Vänersborg har riksrekryterande program med riktning mot teckenspråk för hörande. Den skolan har fått problem. Ingemar Vänerlöv menar vidare att ett av argumenten för ändring är att det är stor brist på teckenspråkskunnig personal i de flesta yrken, särskilt inom vård och omsorg.

Rådhuset, en av Gävles stoltheter.

Lars gör Gävle trevligare

Lars Silverdahl bor i "dövs kuggans" Gävle där få teckenspråkiga finns. Han arbetar som snickare. Lukten av furu ger guldkant på jobbet.

Fördelen med Gävle är närheten till Stockholm och Uppsala, tycker Lars Silverdahl. Nackdelen är att få döva bor där.

Han brukar spela innebandy tre dagar i veckan med två andra döva, och med hörande. Runt en gång i månaden besöker han dövföreningen, som dock inte har någon egen lokal. Istället ordnas till exempel bowling eller biljard.

Just den här onsdagmorgonen när DT är på besök, börjar Lars Silverdahl jobba redan klockan 5. Ett café skall bland annat få en ny framsida.

– I dag är det ganska enkelt. Annars är det ofta besvärligt att lägga en ny front på den gamla. Nu kan vi skruva fast plåthakar vid de gamla diskvägarna och stoppa de nya vita, slagtåliga bänkskivorna i dem, berättar Lars.

Anledningen till att han är uppe i ottan är att serveringen inte vill behöva ha stängt. Han njuter av att jobba i det folktomma köpcentret där caféet ligger.

På vägen till arbetsplatsen, Art work by Nils, pekar Lars Silverdahl på olika restauranger och caféer som han varit med och byggt om. Hans bolag har "gjort halva Gävle", säger han.

TEXT OCH FOTO: NICLAS MARTINSSON

Här bor Lars med sin katt Hjalmar, och sin syster och hennes familj, i varsin våning. Huset är en före detta baptistkyrka. Han köpte det 1997 och renoverar det fortfarande. Själv är han medlem i baptistkyrkan. Han försöker gå på gudstjänst varje söndag. Spår av den gamla kyrkan finns kvar, till exempel texten på en vägg, "SKE ICKE MIN VILJA UTAN DIN VILJA".

Lars trivs jättebra på jobbet, till stor del tack vare sina kollegor. Här skojar han med Fredrik Lönn. – Humor är viktigt. Det lättar upp stämningen, säger Lars Silverdahl, som är hörselskadad. Han läser läppar och pratar. Arbetskamraterna har fått lära sig hur de ska tala till honom – lättast mellan "fyra ögon". Lars tecknar också flytande.

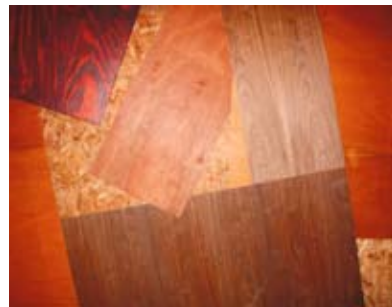
När semestern är slut, har händerna blivit mjukare. Det gör att man lättare kan få trästickor i händerna. – Det gör inte ont. Jag är hårdad. Händerna blir hårdare igen så småningom, säger Lars.

Den här chiffonjén i björk tog 414 timmar att göra. Möbeln gav Lars silverpriset, det högsta man kunde få. Det var när han studerade till möbelsnickare på Tullängsskolan i Örebro. Han klarade gesällprovet och har sedan våren 1990 arbetat som snickare.

Här sätter Lars upp bambutak på en thailändsk restaurang.

Om Lars gör ett blindtest, kan han känna skillnaden mellan olika träslag. Han gillar doften av furu. På frågan om hur den luktar, ler han och säger "det går inte att beskriva". Valnöt, däremot, luktar på något sätt elektronisk, och zebrano luktar koskit, säger han. Redan som liten fattade han tycke för att syssla med trä. Han gjorde till exempel en fåtölj i barnstörlek.

Fr.v. Johanna Melldén, Lina Wadenheim, Annemarie Olofsson, Anna Söberg och Jenny Svensson.

Fem undersköterskor fick jobb

Samtliga fem döva elever som i ett år studerat till undersköterskor på Iris Hadar i Malmö har fått arbete. Utbildningen var matchad mot de krav som arbetsgivarna ställde och beställd av arbetsförmedlingen.

Främst i Skåne uttryckte rekryterare att de hade ett behov av utbildade undersköterskor med teckenspråkskompetens och gärna även med en dövidentitet, uppger Mona Svensson vid Iris Hadar för DT. Fördjupning inom dövblindhet och omsorg skulle också finnas som en del i studierna.

Två har fått visstidsanställning, en ett timvikariat, och en väntar på svar på en tjänst och är erbjuden timanställning. Den femte är föräldraledig och tilltänkt till en tjänst i en expanderande verksamhet. Skolans erfarenhet från den förgående utbildningen med examen 2008 visar att de flesta som började med timanställningar övergick till fastanställning eller vikariat. Den nyutexaminerade Anna Söberg säger till DT att fördelen med undersköterskeutbildningen är att man kan få jobba på många olika områden, till exempel som personlig assistent i skola, och inom äldreboende.

Hurwitz blir Gallaudets nya rektor

■ Gallaudet-universitetets nya rektor heter T. Alan Hurwitz. Han blir den tionde i ordningsföljden. Nu är han rektor för National Technical Institute for the Deaf i Rochester. Han har arbetat där sedan 1970 i olika positioner. I januari börjar hans nya jobb. Han efterträder Robert Davila som varit rektor sedan 2007.

Trådlös teknik räddade rattfyllerist

Larmoperatören tog emot ett telefonsamtal klockan 3 på morgonen. Hon visste inte att kvinnan som var fast i sin bil var hörselskadad. Däremot kunde hon spåra upp henne tack vare trådlös kartläggning på bara några sekunder, uppger ABC:s lokala TV-station i den amerikanska delstaten Wisconsin. Föraren hade rullat sitt fordon på en landsväg. Räddningstjänsten var snabbt på plats och tog ut henne. Brottet var rubricerat rattfylleri. Clark Countys sheriffavdelning sa att det var osäkert om någon hade kunnat hitta kvinnan utan hjälp av larmnumret 911:s trådlösa teknologi.

"Norges Västankvik" får döv rektor

■ Ål folkhögskola och kurscenter för döva i Norge som motsvarar svenska Västankviks folkhögskola får sin första döv rektor. Hon heter Berglind Stefansdottir och kommer närmast från sitt rektorsjobb vid dövskolan på Island, uppger Norges dövförbund. Vidare har hon varit ordförande för Islands dövförbund och är numera ordförande för EU för döva (EUD). Sverige hade långt tidigare en döv rektor. Anne-Marie Wikström var den första döva rektorn i modern tid. Hon ledde i mer än 20 år Västankviks folkhögskola och belönades med Kruthmedalj nummer 14 för sitt arbete.

Vi är många som farit illa under oralismens era

Jag följde med stort intresse debatten om sanningskommission på SDR:s kongress och fick ett starkt intryck av att det finns ett uppdämt behov att klargöra det historiska förtrycket mot döva och användandet av teckenspråk.

Jag har också som många av er upplevt oralismens onda sida. Det var långa och trista skoldagar med läppavläsning av läraren. Man förstod inte alltid vad lärarna sade. Vi satt och skrev av det som lärarna skrev på svarta tavlan i våra dagböcker. Är det så man lär sig svenska språket? Genom att kopiera vad lärarna skriver?

Jag har sett hur andra mått dåligt av att tvingas klara att tala och ändå öva in tal dag ut och dag in. Vi har också tvingats lära oss skriva musikenoter och spela efter noter fast jag som döv omöjligt kan höra någon skillnad på notskalan.

Man kränkte vår värdighet och trampade på oss. Vi visste att något var fel, men var för unga för att förstå och i brist på språk och kommunikation kunde vi inte hävda oss gentemot oralisterna och överheten mot den felaktiga och kränkande behandlingen.

När vi gått ur dövskolan och började på gymnasiet, förstod jag vilken dålig grundkunskap vi fått i dövskolan. Det har varit väldigt tufft att gå genom livet med dessa kunskapsbrister. Denna bittra livserfarenhet delar jag med många av er.

Jag har träffat många människor och diskuterat frågan om sanningskommission. Nana Fischer gav mig sin bok "Papa och jag" och Lolo Danielsson sin bok "Ankomst Manilla" för att uppmuntra mig att fortsätta arbetet med sanningskommissionen.

Jag läste böckerna i somras och kände väl igen mig med det jag har upplevt. Nanas och Lolos gåvor och uppmuntran värmdes mig mycket och jag har lovat att göra så gott jag kan.

Flera medlemmar har kontaktat mig och frågat när SDR ska börja arbetet med en sanningskommission. Några har anmält sig frivilligt att vara med.

Det är ett ganska stort tryck från medlemmarna att SDR gör något så att den dystra sanningen kommer fram i ljuset. Det är viktigt att samhället och omvärlden förstår vilka konsekvenser oralismen och språkförtrycket har fört med sig.

Det är nödvändigt för oss att få tillbaka vår värdighet och få respekt för oss som döva och respekt för teckenspråket som ett kulturellt och socialt språk som alla andra språk.

FOTO: TOMAS LAGERGREN

RAGNAR VEER, ORDFÖRANDE SDR

Bilder från debatten om sanningskommission under kongressen. Överst t.v. Lars-Åke Wikström, avgående ordförande, och Lars Kruth. Nederst t.v. Karl-Erik Karlsson, ordförande i Sveriges Dövas Pensionärsförbund samt Gunilla Wågström Lundqvist.

Dags lyfta fram språkliga övergrepp mot döva

Att döva farit illa under förra århundradet, i synnerhet tiden före 1981* börjar bli allmänt känt. Sedan dess har mycket hänt. Idag kan döva i stort sett utbilda sig till det de vill, få information snabbt via internet och nå varandra snabbt via SMS och 3G-teknologin.

Denny Bergerholm.

Claes Eklund.

Dagens situation i all ära, men hur gick det för dem som for illa? Hur mår de idag? Allt fler röster har rests för att få till stånd en slags sanningskommission – en dokumentation som en gång för alla lyfter fram de språkliga övergreppen som döva utsattes för av bl.a. dåvarande Skolöverstyrelsen.

Efter en engagerad debatt vid SDR:s kongress i juni, beslutades att förbundet ska utreda frågan om hur det ska gå till.

– SDR:s förbundsstyrelse kommer tillsammans med kansliet att arbeta med frågan om sanningskommission, enligt kongressens beslut. Men eftersom det är en av många stora viktiga frågor som styrelsen har att hantera, kommer vi att behöva tiden fram till förbundsstyrelsen i maj 2010 innan vi kan presentera vad vi kommit fram till, säger SDR:s ordförande Ragnar Veer till DT.

Läs även Ragnar Veers krönika på sidan 11.

*1981 = året då riksdagen erkände teckenspråket som ett fullgott språk

DT har träffat en av dem som farit illa av språkförtrycket under skol- och uppväxttiden och som vill att en sanningskommission ska komma till stånd. I en öppen hjärtig intervju berättar 52-åriga Erika Lindberg, om sin svåra uppväxt.

”Jag har fått betala dyrt”

Erika Lindbergs mamma Kersti vägrade lära sig teckenspråk. Pappa Georg följde efter. De hakade på den tidens budskap: ”Att kunna tala är viktigt” – det ledde till svårigheter i livet för Erika.

Som dövt ensam barn i sin familj, råkade Erika ut för många jobbiga situationer. Hon behövde kommunicera genom teckenspråk, men teckenspråket var något fult, det var budskapet från överheten på den tiden.

– Jag kände mig mycket förvirrad. Förstod inte mycket, verkligheten och själen var två helt olika saker, hjärtat sa en sak, men verkligheten var en annan.

Erika hade till exempel svårt att avläsa sin pappa. När hon skulle förklara något för mamman, som skulle tolka åt Erika ändrade mamman versionen när hon i sin tur skulle förklara det för pappa Georg. Resultatet blev att han ibland sa till Erika: ”Du vill inte förstå mig!”. Han trodde alltid på mamman och inte på Erika. Missuppfattningarna avlöste varandra och bråken var många. De var två mot en.

Senare i livet, när Erika själv fått barn förstod hon att föräldrarna hade egna problem, som fördes över på henne. När hon gick på gymnasiet i Örebro ville hon inte åka hem för ofta. Och sedan en tid tillbaka har de definitivt ingen kontakt med varandra längre.

– Den tiden gjorde att jag förlorade mig själv och att lita på mig själv var inte att tänka på ens, säger Erika. Hennes ansikte är sorgset när hon berättar.

Talträning i dagarna ända

Skoltiden beskriver hon som en lång plåga av ren talträning.

– Jag började på Mellersta Förstadsskolan i Malmö, en skola för hörande, men klassen var inskriven i Östervångsskolan. Det var klasser med döva och hörselskadade var för sig.

– Vi var försökskaniner. Vi fick tala i dagarna i ända. Jag frågade hela tiden vad läraren menade, så att jag var säker på att jag förstod rätt. Läraren blev arg på mig. Jag vet att folk i min närhet tycker det är en irriterande ovana att jag frågar vad de menar, men det kommer från den tiden berättar Erika.

Familjen hade flyttat till Skåne från Stockholm när Erika skulle börja i skolan.

– Jag hade sett på TV hur en klass kunde se ut. Väl på skolan hamnade jag i ett klassrum med två andra tjejer... Sen kom pojkarna och vi blev sex stycken. Vi använde hörlurar och hörapparater, för läraren pratade med oss. Det tyckte jag var konstigt, minns Erika och berättar om en av lärarna.

– Hon var grym. Vi skulle prata jämt – fyra av oss sex kunde prata i telefon. Jag hörde sämst av alla. Läraren såg ned på mig. Jag dög aldrig.

Erika minns att lärarna irriterades av hennes framfusiga sätt när de pratade med varandra i klassrummet under lektionstid. Då frågade Erika vad de pratade om. De blev arga och irriterade på Erika.

– Jag blev utanför, säger Erika.

Men det fanns en lärare i fyran som Erika gillade.

►► Forts. på nästa sida

Jag har fått ... Forts. från föreg. sida

– Hon visade oss respekt och det var inga taltävlingar. Hon såg oss och vi dög i hennes ögon. Jag beundrar henne än idag.

Hur gick det för dina klasskamrater?

– För två av dem gick det riktigt dåligt. Många av oss har haft problem. En av dem jag har kontakt med idag har dålig kontakt med sina känslor och kan inte uttrycka känslor. Det kan bero på bristen på teckenspråk, funderar Erika.

På den tiden flyttade alla elever i landet till Almbyskolan i Örebro för att börja på högstadiet. Men inte Erika och hennes klass. Det blev Sofielundsskolan i Malmö.

Örebrotiden förlösande

Till Örebro kom hon när hon började gymnasiet. Den tiden var förlösande eftersom hon kunde få nya kamrater, och hon ville inte åka hem. I Örebro jobbade hon mycket med sig själv. Självkänslan har hon brottats med mycket i sitt liv.

– När jag var 40 fick jag gå i terapi efter mycket besvär – jag fick inte den terapeut jag ville ha, jag ville ha en som kände till hur döva fungerar och det var dyrt. Samhället ville inte stå för det, men jag har fått betala dyrt för min uppväxt! Säger hon upprört.

Totalt blev det fyra års terapi.

Erika är arbetssökande för tillfället, hon har inte hittat drömjobbet – också en konsekvens av tiden i skolan, yrkesvalet var helt fel och hon trivdes aldrig, berättar hon.

– Jag fick inte rätt vägledning, jag fick inte välja heller. Man blev antingen teckenspråklärare eller något inom vården på den tiden. Jag var på AMI i Uppsala och blev intervjuad och gjorde tester. Testerna visade något helt annat: Yrken som marknadsförare, croupier, bartender, journalist och art director... Jag är egentligen en kreativ människa, och det har jag aldrig fått utlopp för.

De yrken som testet ansåg Erika vara minst lämpad för var – barnskötare och vårdare.

Morföräldrarna var räddningen

Erikas dövhet upptäcktes tidigt, men man ignorerade den. Droppen var när hennes morfar hade tagit med henne till en lekplats och en unge sprang ut på vägen samtidigt som en lastbil högljutt körde förbi så att alla blev skrämda. Den enda som glatt fortsatte leka var Erika. Morfadern insåg att hon inte hörde någonting. Det bekräftades på Karolinska sjukhuset i Stockholm.

– Innan det hade de tänkt ha in mig på daghem, men istället tog mormor och morfar hand om mig om dagarna.

Morföräldrarna kunde inte teckenspråk men gav Erika mycket kärlek.

– De såg mig och trodde på mig. Under den där tiden var jag social, nyfiken och modig. De uppmuntrade mig.

När Erikas familj flyttade till Malmö blev hon granne till en döv familj med en hörande dotter. I förskolan för döva och hörselskadade på Kungsholmen i Stockholm träffade hon Britt Karmgård och Anita Hellöre, båda två hade döva föräldrar. Vuxna döva under hennes uppväxt skulle få stor betydelse för henne i vuxen ålder. Det gav henne styrka, menar hon. Erika nickar tyst och konstaterar:

– Mormor och morfar och de vuxna döva har varit viktiga för mig.

Erikas mamma ville aldrig att hon skulle använda teckenspråk. Men Erika lyssnade aldrig på det örat. Det är hon glad för. Men hon bär på en stor sorg:

– Det är det att vi inte har någon kontakt idag, säger hon. Men den största sorgen är att de inte accepterat mig som jag är, som mina barn gör.

TEXT & FOTO: TOMAS LAGERGREN

Erika vill se en sanningskommission

– För tre år sedan sa min yngsta son, Jonathan till mig: "Varför inte stämma staten för det de gjort dig?" Då började jag fundera i de banorna, berättar Erika.

När sanningskommissionen kom på tal i dövföreningen var Erika på direkt. Hon är rädd för en tillbakagång till det som har varit.

– Jag ser genom Barnplantorna att de inte litar på sina egna barn, som är i grunden döva. Det är en parallell till min egen barndom och det vill jag inte ska hända igen. En dokumentering liknande den som gjorts om döva och andra judars öde i nazi-tyskland vore bra. Och så skulle man kunna införa en minnesdag.

TOMAS LAGERGREN

FAKTA: Sanningskommissioner

■ Den första sanningskommissionen hölls inte i Sydafrika som många tror, utan i Argentina efter militärjuntans "smutsiga krig" 1976 - 1983, då över 30.000 argentinare försvann.

Kommissionens uppgift var att få fram opartiska fakta om vad som hänt de försvunna argentinarna. Inte att yttra sig i skuldfrågan. Sanningskommissionens rapport, "Nunca mas" (Aldrig mer) publicerades 1984 och är en av de mest sålda böckerna i landets historia.

Därefter användes metoden med sanningskommission i bl.a. Chile och El Salvador och har sedan tillämpats i många f.d. diktaturländer i världen som övergått till demokrati.

Sannings- och försoningskommissionen (Truth and Reconciliation Commission, förkortat TRC) var ett domstolsliknande organ som bildades i Sydafrika efter avskaffandet av det rasistiska apartheidsystemet som styrde från 1948 och fram till 1994. Personer som ansåg sig ha varit offer för våld fick tala inför kommissionen och personer som begått våldshandlingar fick ge vittnesmål och be om amnesti. Kommissionen leddes av ärkebiskop Desmond Tutu. Rapporten blev klar 1998.

Övergripp mot ursprungsbefolkningar har dokumenterats i Kanada, Australien och Nya Zeeland, vars regeringar officiellt har bett om

ursäkt och på olika sätt gett kompensation.

Krav på sanningskommissioner finns nu över hela världen och kan röra de mest skilda ämnesområden.

Så även i Sverige, visar en snabbsökning på internet – t.ex. FRA-lagen, misstänkta mutbrott i JAS-affären, övergrepp mot den samiska befolkningen samt kränkningar och diskriminering mot romer, mm.

Källor: Wikipedia, The International Center for Transitional Justice, m.fl.

FOTO: NICLAS MARTINSSON

Filmutredning släppt

Textad film för alla?

Landets döva och hörselskadade hör till vinnarna i filmutredningen. Antalet textade svenska filmer ska öka markant i och med att bion digitaliseras. Frågan är dock hur många av visningarna som ska förses med svartvita textremsor.

Per Mårtensson, programchef på SF Bio.

Förra året hade 36 svenska långfilmer premiär. 30 av dem hade fått produktionsstöd av Svenska filminstitutet, till exempel "Arn – Riket vid vägens slut", "Låt den rätte komma in" och "Patrik 1,5". Bara elva av dem var textade med stöd av samma myndighet som ovan. Filmutredningen föreslår att stöd för textade filmer försvinner. Istället ska krav ställas på att den som söker produktionsstöd ska texta sin film, i linje med vad Sveriges dövas riksförbund och Hörselskadades riksförbund tycker. Därmed kan antalet textade kopior nästan trefaldigas sett till 2008:s nivå.

Filmutredaren Mats Svegfors anser vidare att när svenska filmer som får produktionsstöd visas på digitala biografer, bör det också erbjudas textade visningar överallt där de visas.

Enklare med digitalisering

Digitaliseringen gör det mycket enklare att ha textade föreställningar. I dag fraktas stora, tunga filmremsor till landets analoga biografer. I de fall där filmen finns i textad kopia, är endast ett fåtal rullar försedda med text. Det gör att de textade kopiorna får turnera runt i Sverige, vilket innebär klart begränsad tillgänglighet för döva och hörselskadade.

När bion digitaliseras, kan filmer istället skickas runt på små hårddiskar och laddas ner på biografernas egna servrar eller sändas via bredband eller satellit. Biograferna kan också enkelt välja att ha text-

ningen påslagen eller inte. Kostnaden för textade kopior minskar också kraftigt. I dag betalar man en extrakostnad per analog kopia. I framtiden kan det bli fråga om endast en engångsutgift för den första kopian, som sedan görs i många utgåvor.

Textat som standard

Dövas Tidning har bett SF Bios programchef, Per Mårtensson, tolka Mats Svegfors formulering "...också erbjudas textade visningar". Han tecknar ett framtidsscenario:

Den svenska publiken får undan för undan vänja sig vid att titta på textade kopior, till exempel varannan föreställning, för att sedan i ett önskeläge om några år köra textade kopior hela tiden som standard på svensk film.

– Det där är ingen omöjlighet, säger Per Mårtensson.

Det är dock inte så enkelt enligt honom. Ett problem är att digitaliseringen är väldigt dyr. En digital projektor kostar drygt en halv miljon kronor. Inom tre-fem år kan SF Bio komma att investera i en eller två digitala salonger i varje stad där företaget finns.

– Att investera i samtliga 240 salonger är kanske inte realistiskt. Det blir ju hundratals miljoner och är ett problem som biografägare i hela världen brottas med, säger Per Mårtensson.

Därför beror tillgången till textade digitala svenska filmer på hur långt framskriden digitaliseringen är. Ett annat bekymmer är när en film som har gått i flera veckor drar färre besökare, flyttas som brukligt till en mindre sal. Hur blir det med textade digitala kopior, om endast en stor digital salong finns?

En ytterligare faktor som spelar in är konsumtionsmönster.

►► Forts. på nästa sida

Anna Croneman, producent vid Bob film.

Textad film... >>> *Forts. från föreg. sida*

– När vi har två alternativ, textad och otextad, väljer 99 procent av publiken den otextade. Utfallet på textade versioner är tyvärr uruselt jämfört med de otextade. Även på stora biografer som Sergel i Stockholm och redan från premiär, säger Per Mårtensson.

En möjlighet är enligt honom att tvinga in folk att se den textade versionen genom att endast erbjuda den. Men då måste en kundserviceavvägning och utvärdering göras.

– Om vi kan få folk att inse fördelen med textning och varför den görs, genom information i repertoar samt på biografen, tror jag att detta konsumtionsval kommer att förändras och förståelsen för textade visningar öka.

Hittills har döva och hörselskadade fått gå på speciella visningstider, ibland på eftermiddagar. Nu är strategin enligt honom ändrad. I september hade representanter från SF, de största filmdistributörerna, Sveriges dövas riksförbund, Hörselskadades riksförbund, Sveriges dövas ungdomsförbund och Unga hörselskadade möte i Filmhuset, där Svenska filminstitutet har sitt kontor. Då presenterades förslag för hur man kan arbeta bättre med textad svensk film på bio.

Bra geografisk spridning

Tomas Johansson vid Svenska filminstitutet berättar för DT att förslaget i korthet innebär att Filminstitutet ger stöd till fler textade kopior än tidigare av de största svenska filmerna samt till extra marknadsföringsinsatser runt de textade visningarna. Ett exempel är "Flickan som lekte med elden" som getts ut i fyra textade kopior.

– SF Bio åtar sig att programsätta de textade svenska filmerna på ett bättre sätt än tidigare, det vill säga bra visningstider och så bra geografisk spridning som möjligt. SF Bio lovar också att informera om de textade visningarna på ett bättre sätt än tidigare, via sin hemsida, säger Tomas Johansson.

Just formuleringen "... också erbjudas textade visningar", efterföljs av "Detta kan producenten och distributören reglera i distributionsavtalet". Hur stor omfattningen av textade biofilmer blir, är alltså upp till dem. Anledningen till detta är enligt utredningen att textning kan upplevas som ingrepp i filmen som konstnärligt verk. Därför skriver Mats Svegfors att svensk film som får produktionsstöd inte alltid ska visas med text.

– Personligen skulle jag definitivt inte ha några problem med att min film textades, särskilt inte om den samtidigt gick att se otextad. Vi vill att så många som möjligt skall se våra filmer, säger Anna Croneman, producent vid Bob film, som bland annat gjort "I skuggan av värmen".

– Vi kommer att fortsätta driva principen att alla filmer som visas på bio ska vara textade. När den digitala tekniken införs på biograferna, finns det inga ursäkter för att hänvisa hörselskadade och döva till särskilda textade visningar. Vi ska kunna gå och se film när vi vill, och vara fullt delaktiga, säger Jan-Peter Strömgren, Hörselskadades riksförbunds ordförande.

TEXT: NICLAS MARTINSSON

Albert Berg porträtterad i nyutgiven bok

■ Agneta Pleijel ger ut sin sista bok i den historiska familjetrilogin som utspelas under 1800-talet. Den handlar om två syskon, Albert och Helena Berg, som står varandra mycket nära men lever under olika villkor. Den förstnämnda är döv och en av initiativtagarna till Stockholms dövas förening. Hans syster är hörande och har en stor sångbegåvning. Men hon hindras från att stå på scen. Hennes far anser att det inte passar ihop med äkta kvinnlighet. Albert tillbringar många år på Manillaskolan. Som vuxen blir han målare. Han är utfattig och har svårt att försörja sig på sin konst. Helena, som är gift med en rik man, offrar sina förhoppningar om artistyrket för att ge brodern trygghet, skriver förlaget Nordstedts.

Dövfilmfestival fyller 10 år

■ Den 25-28 november arrangeras en extralång dövfilmfestival med tioårsjubileum som tema. På onsdagen och torsdagen visas två favoriter i repris: tyskt familjedrama och rysk maffia. Skolbio med både dokumentär från Holland om ungdomar och grundskolebarnens egna filmer bjuds också. På fredagen väntar en premiär och en efterföljande pubaften i Dövas hus. Dagen därpå hyllas en norsk filmmakare som gjort många filmer, berättar en av arrangörerna, Ylva Björklund. Dokumentär, förfilm och film för barn och ungdomar återfinns dessutom i programmet. Trailern för den andra säsongen av anders.se ska också rulla. På kvällen är det galamiddag med uppträdanden på Café Opera. Se dovfilmfestival.nu för mer information.

ANNONSER

ANNONSER

OPEN SIGN finansieras med stöd från Allmänna Arvsfonden.

Best Western

14 november GÖTEBORG
18 november LEKSAND
21 november ÖREBRO

Öppen scen på teckenspråk, valet är ditt; kom som publik eller ta din chans på scenen!
Biljetter och info:
www.riksteatern.se/opensign

RIKSTEATERN

Deeqo sprider kunskap om afrosvenskar

Afrosvenskarna är en grupp som inte får sin röst hörd så ofta. Deeqo Osman från Somalia vill ändra på detta. Hon är en av författarna bakom den nylanserade boken "Afrosvensk i det nya Sverige".

Giraffen tittar söderut och älgen ser norrut på det andra fotografiet i boken. Själv blickar Deeqo Osman åt båda hållen. Hon har sitt hjärta i både Afrika och Sverige. Tillsammans med andra har hon skrivit om livet som afrosvensk ur olika aspekter i syfte att motverka rasism, eliminera fördomar och sprida kunskap om Afrika. Den världsdelen stämplas ofta som en enda kontinent trots att 53 länder finns i den och tillsammans utgör en yta som är tre gånger större än Europa.

– Vi säger ju inte "europeisk dans", men "afrikansk dans" går bra. Vi vill visa den mångfald som finns i Afrika och ge landets skolungdomar bättre allmänbildning, berättar Cecilia Gärding, redaktör.

Bekämpa fördomar

Boken, som är den första i sitt slag, är främst avsedd för gymnasieelever men också för allmänheten. Läsaren får ta del av Europas och Afrikas gemensamma historia. Bland annat får man en lektion om slavhandeln och koloniseringen. Även Sverige profiterade på slaveriet. Svenskarna seglade med köpta trälarna ombord till Karibien för att byta ut dem mot socker.

Deeqo har skrivit fyra texter i läromed-

Deeqo Osman är hörselskadad och en av författarna till boken "Afrosvensk i det nya Sverige".

let om barndomsminnen, framtidsdrömmar, rasism och tillhörighet.

– Jag vill bekämpa fördomar. Många tror att Afrika har samma språk och kultur. Jag stör mig på mediebilderna av Afrika som ofta är negativ, till exempel fattigdom och matbrist, säger 27-åriga Deeqo, som är född i Somalia.

Flydde undan kriget

Deeqo har bott i Sverige sedan hon var 13 år gammal. Bland det första hon minns, när hon flydde undan kriget med fyra av sina tretton syskon, är att hon blev förvånad över den blomrikedom som finns i Sverige.

– Det var lugnt och fint här. Många olika språk talades. Det var dock svårt för mig att komma in i samhället. Jag försökte göra mitt bästa och lärde mig 20 nya svenska ord varje dag, berättar Deeqo, som är hörselskadad.

Så småningom trivdes hon i Sverige och fick vänner och bekanta sig med teckenspråket för första gången. Hon kommer inte ihåg så mycket av sin tid i Somalia. Anled-

ningen till detta kan vara att hon hade en lycklig barndom och därför inte reflekterade mycket kring den. Men så kom inbördeskriget och vände på allt. Föräldrarna följde inte med till Sverige. Deeqo vet inte varför.

– Det enda svåra i Sverige är saknaden efter dem, säger Deeqo.

Modern dog av en plötslig hjärtattack när Deeqo var 16. När hon var 19, gick hennes pappa bort efter att i en vecka ha varit medvetlös. Syskonen i Sverige kom därför att betyda enormt mycket för Deeqo.

Ingen rasism

Någon rasism har Deeqo inte stött på. Hon tror att förklaringen kan vara att hon ofta är med döva som ju själva tillhör en minoritet där de har ett gemensamt teckenspråk och är mer rädda om varandra.

– Men det finns säkert rasism i dövvärlden också, men jag märker inte det, säger Deeqo, som vill bli specialpedagog och ge döva barn i Afrika utbildning.

Hon är väldigt rädd om det sista brevet från sin far.

– Han skrev "Jag älskar dig och är med dig varje steg du tar. En vacker dag lyckas du med din dröm att bli specialpedagog. Du behöver inte vara rädd. Var stark som ett lejon", berättar Deeqo Osman, som pluggar svenska på distans för att komma närmare drömyrket.

TEXT OCH FOTO: NICLAS MARTINSSON

Clownen Manne får fortsatt konstnärslön

■ Regeringen stoppar systemet med statliga konstnärslöner från och med 2010. Det har funnits i över 30 år och är till för kulturarbetare som står för särskilt hög kvalitet och har stor betydelse för svenskt kulturliv. Clownen Manne af Klintberg är en av de 157 utvalda som får drygt 18.000 kronor varje månad oavsett vad han gör.

Det slopade systemet påverkar dock inte honom och de andra. De får pengarna livet ut, skriver SvD. Men nästa år läggs inga nya namn till listan. Istället ska 1,5 miljoner kronor delas ut i stipendier varje år. Den alliansledda regeringens arbetslinje gäller – de konstnärer som är särskilt kvalitativa får ersättning eller andra stöd för utfört arbete medan de är aktiva.

Boknarkoman –med rätt att säga

Elinleticia Högabo har Sveriges största privata bokrecensionssida på nätet. Nära 1500 romaner har lästs och recenserats av henne och andra. Självt bär hon på en historia som ännu inte har blivit publicerad.

Porten till Lettura.se öppnades för första gången i november 2003. Elinleticia Högabo ville ha ett system för att bättre minnas de böcker hon läst. Därför började hon recensera. Efter ungefär ett år som kritiker insåg hon att hon läste på ett annat sätt. Hon reflekterade mer. I dag, sex år senare, är Lettura landets största privata bokrecensionssajt. Inte bara Elinleticia säger eller hyllar utan det gör också hennes make, Freddi, och tre andra.

Elinleticia läser dagligen oavsett humör. När mycket händer i hennes liv, kan böcker lugna och ge henne ro. Lästempot är olika beroende på genre och språk. Somlig litteratur är ren avkoppling, medan annan kräver mer tid och eftertanke. Hon läser nästan alltid i sängen och antecknar gärna i marginalen vid behov. Alla böcker hon tar del av, blir recenserade. Så kallad mainstream-litteratur* har hon inte mycket övers för. Hon föredrar lite tyngre böcker men menar att bästsäljande böcker kan vara en inkörsport till tyngre "droger... förlåt, böcker", som Elinleticia uttrycker det till DT. "Dostojevskij är litteraturens heroin!", säger hon, som även gärna läser på engelska då hon inte alltid orkar vänta tills böcker blir översatta till svenska.

Hemma hos henne och maken finns fem stora bokhyllor och ett antal mindre på olika ställen. Hon stoppar aldrig in böcker för syns skull. Det har dock hänt att hon plockade bort glittriga och glansiga sådana för att de störde helhetsintrycket. Hennes boksamling ska vara matt, lätt skimrande av ålderdomliga gyllene texter och helst inbunden. Freddi och hon gillar ofta samma sorts böcker men väljer att läsa olika för att bredda Lettura. Maken konsumerar bara ljudböcker och kommenterar därför ofta inläsarens kvalitet i sina recensioner.

Elinleticia som är döv och har snäckimplantat*, vill bli diakon för döva. Hon säger sig ha ett kall och tror sig kunna uträtta mycket i yrket som kyrklig socio-nom. Hennes tips till döva som har svårt för att läsa är att aldrig tvinga sig själv att läsa en bok som inte känns rätt. Om någon är en ovan läsare, rekommenderar hon mainstream-litteratur. I en intervju med tidningen Auris för tre år sedan sa Elinleticia att hon höll på med en bok om sitt liv. "Jag skulle inte påstå att det är ett aktuellt projekt. Boken finns färdigskriven inom mig, men jag har ännu inte skapat mer än en synopsis. Men den kommer!", säger hon.

NICLAS MARTINSSON

* Mainstream-litteratur – böcker som stora massor köper, till exempel deckare

* Snäckimplantat – ett annat ord för cochlea implantat eller CI

FOTO: FREDDI HÖGABO

Namn: Elinleticia Högabo

Bor: Lund

Ålder: 30

Familj: Make, tre katter och en valp.

Intresse: Jag fotograferar och publicerar bilderna på agador.blogg.se.

Gör: Jag läser Svenska kyrkans grundkurs på folkhögskolan Hvilan, parallellt som jag läser socialt arbete i Lund, skriver ett teatermanus för Sundsgården tillsammans med min make och gör olika fotoupdrag.

Motto: "Vi ligger alla i rännstenen, men somliga av oss tittar på stjärnorna" av Oscar Wilde.

Elinleticias tre bästa läsoplevelser

Shoah – en samling med små betraktelser om förintelsen som aldrig upphör att beröra mig. Språket är sinnligt. Varje gång jag läser boken blir jag lika andlös över hur vackert det allra mörkaste i människan kan vara.

Thief of Time – en fantastisk bok av Terry Pratchett – en betraktelse över parallella universum, taoism och orangutanger.

Puss och Kram av Hans-Eric Hellberg – småsnuskiga 70-talsberättelser som alltid var utlånade på biblioteket när jag växte upp. Jag har haft kontakt med författaren och han är precis lika härlig som hans bokkaraktärer. Underbara berättelser.

"Hej och välkommen till Österfärnebo!" säger Rolf Lindfors när han möter DT:s utsände i mörkret. Handslaget är fast och blicken stadig. 73-årige Rolf har jagat älg sedan 1957. DT slog följe med honom under en dag, för att få inblick i en jägares vardag.

En älgjägares vardag

EN DAG MED...

...ROLF LINDFORS

Klockan är 6.45 på morgonen när Nässja jaktlag träffas för att diskutera hur de ska lägga upp dagens jakt. De bestämmer sig för att köra drevjakt med taktiken: Två hundförare och sju jägare sitter på sina pass och väntar in älgarna. I år får de skjuta av tre älgar, tre kalvar. Rolf får veta vilket pass han ska sitta på första passet.

– Det blev Trånget, sista passet av alla.

Jägarna skiljs åt och Rolf kör bilen till Trånget. Sedan går han en bit och installerar sig på tornet han byggt veckan innan. Han är klädd i keps och jägarkläder, men inga vantar. Det har ljusnat och klockan närmar sig åtta. Det är frostigt överallt och den härdade jägaren Rolf sitter oberörd. Han kommenterar sina bara händer.

– Vantar, det har jag aldrig, säger han och ler.

Rolf föddes 1936 i Österfärnebo, en bit från Sandviken, i en bondefamilj. Ett brokigt yrkesliv följde. Han började som bonde hos pappa. Sedan blev det åkeri och snart bildade han ett eget i Sandviken. När företaget han körde åt lades ned, sålde han firman, flyttade tillbaka till Österfärnebo och tog jobb vid Skogsbruket Korsnäs, vars mark han jagar på nu genom ett arrende av 1800 hektar mark.

– Sedan blev det jobb på en plantskola, innan jag opererades för kärlekskramp i hjärtat 1990. Efter det jobbade jag halvtid fram till pensionen 1995, berättar han medan solen sakta värmer upp oss.

Det är tyst och stilla. Rolf vandrar med blicken längs horsionten. Han säger att det här passet är lite jobbigt, eftersom gräset är lite högt; därför byggde han ett ganska högt torn, så att han kan se både rådjur och älgar.

– Kalvar och rådjur ser man knappt huvudena på här annars. Och så får man en fin utsikt på köpet!

Timmarna går och vi sitter ömsom tysta och ömsom pratar vi. Jag undrar om han aldrig blir rastlös av att sitta sådär.

– Nej, jag tycker det är rena avkopplingen. Jag sitter gärna här oavsett om det är ett tre- eller åttatimmars pass. Jag kan inte tänka mig att sluta jaga förrän jag är 80-85 år eller så länge mina nerver håller, säger han och ler.

Hur många älgar har du fällt?

– Jag tappade räkningen när jag nådde över 70 stycken. Kanske har jag fällt 85 stycken vid det här laget, funderar han och berättar om den gången han fällde fem älgar på sex skott:

– Dom sköt jag ned på fem minuter. Alla på samma plats!

Hans jaktkamrater såg på honom och sa "vilken massaker!" säger han och ler åt minnet.

Klockan tickar på och det är fortfarande stilla. Men solen har gått upp och värmer oss. Klockan 9.10 tycker Rolf sig ha sett något, men det var inget. Rolf tittar ned på geväret och berättar att han har tre stycken för tillfället. Men den bössa som följde med för dagen är en riktig trotjänare:

– En Husqvarna, inköpt 1957. Kikaren och rekyldämparen är dock nyare, berättar Rolf med blicken rutinerat vandrandes längs horisonten.

Inte bara älg – också rådjur och fåglar och annat småvilt får duka under för Rolf Lindfors bössa.

Vilken jakt är svårast?

– Älgjakt är svårare, älgdjurarna är smarta. Det är ju skogens konung. De kan lukta och höra oss på långt håll. Däremot har de dålig syn. Precis som harar och rådjur. Räven ser dock bra.

Varför jagar man älg?

– De äter sönder ungträd och skadar träden när de river barken med hornen. De äter blåbärris, tallris och lövsky. Är aspträd fällt, äter de gärna av barken. Och så skjuter vi bort pinntjurar, som har bara en "pinne" som horn. De är inte bra för avelsbeståndet.

Det kött som de får av älgarna sålde de vidare förut och behöll en del själva. Men nuförtiden behåller de allt själva. Rolfs två döttrar med barnbarn får en del.

– Det blev sammanlagt 70 kilo älgkött ifjol.

10.29. Rolf har inte hört något från de andra i jaktlaget och smsar dom. De bekräftar – inget hört.

Tjugo minuter senare tittar jag upp och ser en Rolf upphetsat stå upp, han har vinkat till mig medan jag tittade ned i blocket.

– FAN, jag såg en tiotaggare springa rakt över där borta, 300 meter bort – för långt att skjuta. Det var en fin stor och mörk tjur! Säger han och rapporterar genast de andra i laget. Minuterna innan tjuren sprang över, gick ett par rådjur förbi och simmade bort från oss på andra sidan bäcken.

Kort därefter blåses första passet av och det blir en paus med grillning av korv vid en brasa med de andra i laget. De snackar lite skit och diskuterar jakten. Det blir området Tillebo. Och Rolf får passet Svartbäck.

– Ett bra pass, vi får sol på oss, säger Rolf.

Vi åker i förväg och sätter oss på det något skrangliga tornet. Där har Rolf två vinklar att skjuta på, en dunge och ett öppet fält.

►► Forts. på nästa sida

En älgjägares... >>> Forts.från föreg. sida

– Älgkor och kalvar kan springa över det medan tjurarna är mer smarta och springer där det inte är så öppet. Här har jag möjlighet att lurpassa på dom.

Klockan är tolv och solen skiner och himlen är blå. Rolf berättar vilken del av älgen som är godast.

– Allt är gott, men rökt hjärta är absolut det bästa. Hos kalvar är levern god.

Rolf får ett sms: "Två älgar på ingång."

Sen händer allt snabbt. Kl 13.15 tror sig Rolf se en älg simma över en bäck längre bort men det var inget. Sen ändrar han ansiktsuttryck och knackar på axeln och pekar snett bakom mig – mycket riktigt: En älgko vandrar snett över fältet. Den stannar till och tittar på oss. Den har fått vädring på oss men verkar tveka lite, sen springer den lite lätt över fältet. Rolf reser sig och osäkrar geväret... Väntar, sen kommer ett skott och älgen rycker till och springer i panik lite i sicksack. Den stegrar sig lite och springer vidare. Rolf ser hur den tänker springa ut ur fältet och han har ingen vidare lust att leta efter en skadeskjuten älg. Han skjuter ett skott till och älgen springer rakt ut från oss och försvinner ned mot marken. Den är död. Klockan är 13.32 och en älgs liv har kommit till ända. Rolf ler stolt och frågar mig:

– Var det första gången för dig?

– Ja, säger jag kort medan skotten fortfarande ringer i öronen på mig.

Rolf rapporterar till de andra och vi tar oss ut på fältet, som består av våtmark och gräs upp till bröstet. Vi letar efter älgen i över en timme. Det är en liten bäck mitt i fältet, och Rolf börjar misstänka att älgen finns någonstans på andra sidan bäcken och kallar på hundföraren som – lustigt nog också heter Rolf Lindfors. Han och hans drevhund hittar älgkon – mycket riktigt på andra sidan. Inte förrän klockan är tre på eftermiddagen, en och en halv timme efter att älgkon fällts, kan Rolf skära upp och ta ut inälvorna. Det ryker ur kroppen. Den är fortfarande varm.

– Den är ungefär två år gammal. Hade inte hunnit para sig än, säger han och känner efter i buken.

De andra i jaktlaget ansluter för att hjälpa till att dra upp den till vagnen. Där ligger redan en sextaggare som en annan i jaktlaget fällt.

De kör den till slakten på andra sidan av samhället – en lada som de fått låna gratis och de skär själva upp älgarna. Det blir en blodig historia. De i jaktlaget är nöjda – på deras första dag har de fällt två stycken.

Klockan 19.10, när hans älgko slaktats klart skiljs Rolf och jag åt vid kyrkan – där vi möttes upp på morgonen. En dag i Rolf Lindfors liv som jägare är till ända.

TEXT & FOTO: TOMAS LAGERGREN

Fikapaus vid lägerelden.

Jaktlaget ansluter och hjälper till.

Rolf slaktar älgen. Alla hjälps åt.

Djuren slaktas i en lada som jaktlaget fått låna.

Namn: Tomas Hedberg
Ålder: 51
Bor: Stockholm
Gör: internationell ombudsman hos Sveriges dövas riksförbund och styrelseledamot i WFD
Antal besökta länder: 50 i 6 kontinenter (Nord- och Sydamerika, Afrika, Europa, Asien och Oceanien)
Favoritländer: allmänt Asien och Europa. För där finns ett rikt kulturliv och en rik historia.
Är fena på: att lösa sudoku

Tomas Hedberg på väg till Sri Lanka, ett av SDR:s biståndsländer. Han reser dit tillsammans med SDR:s biståndsveteran, Kerstin Kjellberg, som har arbetat med bistandsfrågor i 23 år och som belönades med International Award nr 6 vid SDR-kongressen i juni i år.

Tomas Hedberg om sin tid i WFD

”Roligt att vara med och ta ett stort steg”

FN:s konvention om rättigheter för människor med funktionsnedsättning hade kanske kunnat se annorlunda ut om World Federation of the Deaf* (WFD) inte fått ekonomiskt stöd av Finlands dövförbund. Det säger Tomas Hedberg, svensken som suttit i WFD:s styrelse i sex år. Han tänker lämna sin plats i samband med nästa kongress 2011.

WFD är i dag inte en självförsörjande organisation. Tack vare bidrag från Finlands dövförbund, andra nordiska dövförbund och medlemsavgifterna, klarar sig organisationen.

Innan FN:s generalförsamling antog konventionen om rättigheter för människor med funktionsnedsättning 13 december 2006, ägde åtta ad hoc*-kommittéer rum, i vilka representanter från världens länder, den internationella handikapprörelsen och olika organisationer deltog. De förhandlade i fyra år fram texter som skulle vara juridiskt bindande för de länder som ratificerat konventionen. Det var den snabbaste processen gällande mänskliga rättigheter.

Före detta WFD-ordföranden Liisa Kauppinen var med vid alla åtta tillfällen. Fem andra personer från WFD deltog ett antal gånger.

Om Finlands dövförbund inte hade gett ekonomiskt stöd, var det enligt Tomas Hedberg inte säkert att WFD skulle ha råd att skicka sina representanter till FN:s högkvarter i New York för att påverka. Det finländska bidraget går också till WFD:s generalsekretariat som ligger i Helsingfors.

– Nu finns döva och teckenspråk omnämnda i fem artiklar i konventionen, säger Tomas Hedberg, som sitter i WFD:s styrelse sedan sex år tillbaka och därför uppskattade att få vara med och ta del av hur konventionen växte fram.

Vid DT:s pressläggning har 71 länder ratificerat* konventionen, däribland Sverige. Tomas Hedberg säger att konventionen är av stor betydelse för döva. Han tror att det nu sätter ytterligare press på Sverige att bli ännu mer tillgängligt och bereda mer plats för teckenspråket i den offentliga sektorn.

En av de fem artiklarna som direkt berör döva och teckenspråk, är utbildning. Tomas Hedberg menar att det står klart att teckenspråk är ett av de mest ändamålsenliga undervisningsspråken. Han tror att de nationer som tillträtt konventionen och som tillämpar oralism som undervisningsmetod kommer att ha svårt att bortse från den artikeln och fortsätta på den inslagna banan.

– Det kan bli stora förändringar för dessa länder, säger Tomas Hedberg.

Vid DT:s pressläggning har Sverige och 44 andra nationer dessutom anslutit sig till det frivilliga protokollet till konventionen som innebär att den som upplever sina rättigheter kränkta kan klaga till en övervakningskommitté i sitt eget land. Men först måste alla nivåer i domstolen ha prövat den kränkta fall.

►► Forts. på nästa sida

*World Federation of the Deaf - Dövas världsförbund

*ad hoc – tillfälligt organiserad

*ratificera – binda sig till en överenskommelse genom att skriva under ett avtal

Nu arbetar WFD med att skriva strategier till anslutna nationella dövförbund så att de kan använda argument från konventionen och använda den som verktyg när de möter politiker. Själv planerar Tomas Hedberg att ha kurs tillsammans med landets dövföreningar nästa vår.

– Det kan bli fler klagomål till övervakningskommittén och anmälningar till Diskrimineringsombudsmannen när de lärt sig mer om konventionen, säger han.

Två gånger om året träffas WFD:s styrelse för fem-sex dagars sammanträde. Senast var i Uganda. Tålmod är en dygd. Ibland kan mötet dra ut på tiden. På frågan om hur mycket ledamöterna turistar respektive konfererar, svarar Tomas Hedberg snabbt:

– Inget turistande! Förutom möten brukar vi besöka dövföreningar, dövförbund och parlament. Vi deltar också i seminarier.

Omvända roller i framtiden

I en intervju säger WFD:s ordförande, Markku Jokinen, att han tror att det kan bli omvända roller i framtiden. Döva afrikaner kan komma att kämpa för döva amerikaners och européers rättigheter eftersom snäckimplantat* inte är så vanligt i Afrika.

Vad säger du om hans uttalande?

– Det kan stämma. Afrika har inte lika många tekniska möjligheter. Istället utvecklas teckenspråket. Vi i västvärlden riskerar att tappa starka generationer döva. Därför måste vi bevaka noggrant att konventionen följs.

Nu är utvecklingsländerna en minoritet sett till styrelsesammansättningen. Tomas Hedberg hoppas att det blir en ändring på den punkten. WFD har registrerat sig hos finska Patent- och registreringsverket och kan därmed kanske lättare erhålla medel ur den finska internationella fonden.

– Då kan WFD bli självförsörjande. Det är viktigt – för då kan det bli en bättre balans mellan industri- och utvecklingsländerna, säger Tomas Hedberg.

Du reser ju en del och får se hur döva har det i andra länder. Hur bortskämda är vi svenskar i ett globalt perspektiv?

– Att påstå att vi är bortskämda, är fel. Vi ska ju ha rätt till tolk, tvåspråkighet, teckenspråks-TV... Vad jag däremot ser som problem, är att vi är okunniga om hur svårt många döva har det. Hur klarar de sig i krigshärjade länder, till exempel? säger Tomas Hedberg som uppmanar hela SDR-styrelsen att personligen donera 50 euro till WFD.

– Då visar de solidaritet även som privatpersoner.

I styrelsen för WFD är Tomas Hedberg ansvarig för teckenspråksfrågor. WFD har nyligen skickat ett mejl till Arabförbundet (en samarbetsorganisation för arabstater) och påpekat att det är felaktigt att tvinga döva i arabvärlden att använda ett gemensamt konstruerat teckenspråk, något som tolkarna försöker göra.

Tomas Hedberg tänker inte fortsätta i styrelsen efter kongressen i Durban, Sydafrika, 2011. Anledningen till detta är att han vill ägna sig åt dövhistorieforskning på fritiden.

Om Sverige som ju alltid ansetts som världsledande på dövområdet inte sitter i WFD-styrelsen efter 2011, hur tror du att det påverkar bilden av vårt land i omvärlden?

– Världen blir chockad när Sverige ryker, säger Tomas Hedberg skämtsamt. Nej, det är svårt att säga. Jag tror att WFD klarar sig bra utan Sverige. Det finns flera duktiga länder. WFD kan använda Sverige som expert i utbildning och teckenspråk med mera i sitt expertnätverk.

TEXT OCH FOTO: NICLAS MARTINSSON

Här kan du se vilka länder som ratificerat konventionen:
<http://www.un.org/disabilities/documents/maps/enablemap.jpg>

*snäckimplantat – cochleaimplantat (CI)

SDR fick besök av medlemmar i ett av Sydkoreas dövförbund.

Sydkoreaner besökte SDR

■ Lim Seung Taek och hans sex medresenärer från Sydkorea gjorde en studieresa till Sverige i oktober. I deras hemland hade de hört talas om att Sverige låg långt framme i utvecklingen när det gällde döva. Därför var de nyfikna på hur döva svenskar hade det.

De besökte bland annat Stockholms läns landstings tolkcentral, Stockholms Dövas Förening, Sveriges Dövas Riksförbund, Manillaskolan, arbetsförmedlingen för döva i Uppsala och SvenskaDövidrottsförbundet.

Lim Seung Taek, som till vardags är ordförande för en underavdelning i Sydkoreas dövförbund, var imponerad. Han vill bilda ett dövcenter, kanske inom kommunikation, i Sydkorea. Själv får han ingen tolk på universitet. Han får istället anteckningar av sina kurskamrater.

Parkeringsstolpe – kan vara en veritabel skattgömma.

GPS – nödvändigt verktyg vid nutida skattjakt.

Nanocache – inte lätt att hitta...

Fredrik Roos rosar geocaching

Fredrik – skattjägare med GPS som vapen

Fredrik Roos läste om geocaching för två år sedan men började inte förrän i mars. Och han blev frälst. DT har träffat honom för att gå en liten kurs i den nya trenden – geocaching.

Geocaching kan liknas vid en modern form av skattjakt. I stället för skattkarta använder man GPS*.

– Visst minns du när vi var små och gjorde skattkartor som vi gömde för varann och hur vi sprang ut och letade efter dom? Det fungerar på samma sätt, fast med GPS-mottagare, förklarar Fredrik.

Geocaching föddes i USA år 2000, efter att spårren på GPS-mottagarna togs bort (innan dess hade militären sedan 1994 sett till att stora mottagarna så att privatpersoner inte kunde få ut max av mottagarna).

Geo betyder jord, mark och cache betyder gömställe. Därför kan man kalla det "jordskatt", ungefär.

Göteborg först i Sverige

Den första cachen som sattes ut i Sverige var i Göteborg 2001. Fredrik själv började geocacha i mars i år. Och han är frälst, precis som många andra. I år har det exploderat i och med att många börjat och många nya cacher spridits ut.

Det där verkar ha exploderat bland döva också. Hur många håller på med det här i Örebro?

– Runt femton stycken, svarar Fredrik.

Han berättar att de som håller på med det här är alla slags människor, ung som gammal. Han har precis lärt upp sina föräldrar som nyligen pensionerat sig.

I Örebro, där Fredrik bor finns det ungefär 200 cacher inne i staden. Ute i kommunen finns det 500 stycken.

– Själv har jag hittat uppemot 200 stycken. Det

börjar bli svårt att hitta här i stan, jag får söka mig utanför, ler han.

Fotorullar och glasslådor

En cache kan se ut på olika sätt och ha olika användningsområden. Det absolut vanligaste är s.k. *traditionella cacher*. Ofta är de i microstorlek, till exempel en gammal fotorulle i plast. Den kan ligga under marken, i ett träd eller var det nu kan vara. Man kan kolla i förväg vilken storlek cachen har och svårighetsgraden på den. Man kan se hur svår terräng det är också.

– Man kan behöva utrustning, det finns cacher där man måste ha dykarutrustning... ler Fredrik, som menar att vägen till cachen är det roliga med att geocacha.

Fredrik fortsätter reda ut begreppen:

– En cache kan bestå av en glasslåda med saker i, sådana kallas för *travelbugs**, där man kan byta saker. De har ett individuellt nummer och går du vidare till en annan cache och tar med en *travelbug*, lägger du dit den och skriver numret. På så sätt kan den som lagt ut *travelbugen* se sakens "vandring" ute i världen. Den kan förflytta sig långt.

Dessa lådor brukar finnas lite utanför stan, berättar Fredrik. De i micro brukar finnas inne i stan.

– Det finns även andra, icke-traditionella cacher som kallas för *mystery* – s.k. gåtalösande cacher, där man svarar på en uppgift och när man svarat rätt, får man koordinaten till cachen i fråga.

Multi är när man jagar skatten på flera ställen, var och en har en ny koordinat, som visar dig vägen till en cache.

Fredrik tar fram sin GPS-mottagare och visar DT hur man hittar en cache.

Vi går en liten bit och närmar oss ett träd.

Fredrik Roos har hittat runt 200 cacher i Örebro.

*GPS – global positioning system

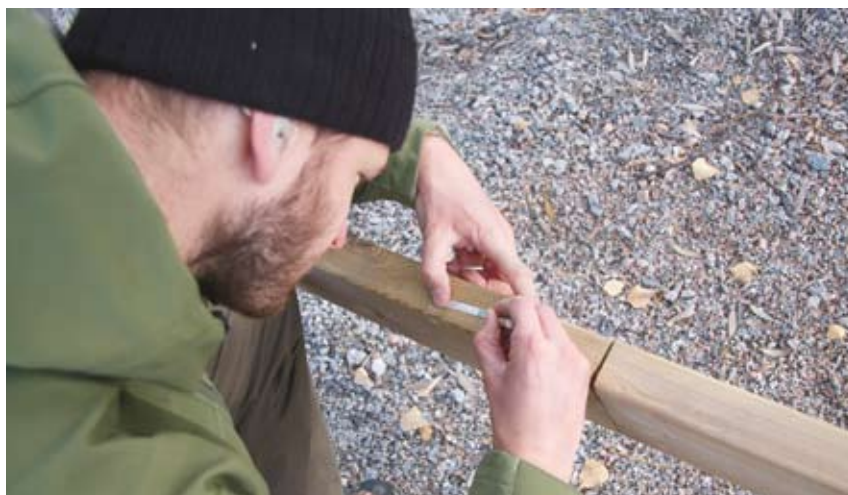
*travelbug – en metallbricka som är fastsatt i någon form av objekt

Fredrik Roos letar längs en trädstam och till slut hittar han cachen, en pappersrulle, i en gömma i trädet.

Fredrik vecklar ut pappersrullen och skriver sitt namn.

Fredrik-skatt... >>> *Forts. från föreg. sida*

Fredrik letar längs stammen och känner efter och mycket riktigt – en fotorulle gömmer sig bakom buskaget inne i trädet. Han tar ut en pappersrulle och skriver dit sitt namn på rullen och förklarar för undertecknad hur viktigt det är att undvika uppmärksamhet då s.k. mugglare* kan förstöra för geocachare genom att ta cachen eller förstöra den.

– Därför är det svårt ibland ute på stan, när man försöker ta en cache utan att dra till sig uppmärksamhet.

Senare cyklar vi till ett annat ställe i närheten av platsen vi träffades på. Denna gång är det på en parkeringsplats. Fredrik ser sig omkring och inser snabbt att det är på eller i parkeringsskylten cachen är. Men händerna är kalla och han känner sig fram och tittar på två stolpar, sedan kollar han igen på den första stolpen och hittar en nano-cache, en minimal sak på en centimeter. Inuti fanns det, tro det eller inte, en pappersrulle i mini-miniformat.

Hur börjar man geocacha?

– Du registrerar dig gratis på geocaching.com, sen är det bara att köra. Du kan skriva ut kartan på nä-

tet, men det mest praktiska är att ha en GPS-mottagare och ladda ned cachedata i apparaten och köra på.

Förenar nytta med nöje

Fredrik berättar för DT att hans GPS-mottagare är en sådan man ska ha i bilen, vilket ibland inte är så bra, för den är anpassad till inomhusklimat. Det finns friluft-GPS och de tål regn och annat som man kan råka ut för utomhus. En sådan kan kosta mellan 3.000 och 5.000 kronor, en GPS till bilen kan kosta från 1.000 kronor och uppåt. Sedan kan man vara tvungen att köpa lite utrustning om man vill hitta en svår cache.

– På det sättet kostar sporten lite grand, konstaterar Fredrik.

Men han tycker det är värt det:

– Jag förenar nytta med nöje, då jag tycker om att vara utomhus och lära mig saker. Det får jag ut av att geocacha. Jag är född i Örebro men har sett nya platser här i trakten tack vare geocachingen.

TEXT OCH FOTO: TOMAS LAGERGREN

**mugglare – vanligt folk som inte geocachar*

Döva skådespelare i protest mot tal

■ Döva skådespelare protesterar mot att dövrollen i teaterversionen av Carson McCullers novell, "Hjärtat jagar allena", innehåller en hörande. Pjäsen har premiär den 13 november. Skådespelaren som spelar döve John Singer

inleder och avslutar föreställningen med ett tal trots att Singer är döv i hela boken från 1940, skriver NY Times. Rebecca Gilman, som dramatiserade novellen för teaterscenen i Atlanta för fyra år sedan, försvarade sig med att John Singer lärde sig tala som liten. Därför tog hon sig friheten att låta den döve prata. Ett beslut som innebar begränsade möjligheter för döva

skådespelare att få rollen. Men då protesterade inga. Nu när samma pjäs sätts upp i New York i år, är döva skådespelare upprörda över att mönstret med hörande i dövroller upprepas. Teatern står fast vid sitt beslut, men Rebecca Gilman säger att hon är öppen för att ändra på början och slutet av pjäsen i framtida produktioner så att döva kan söka rollen.

Om värdering och omvärdering

Att läsa historia kan vara både nyttigt och roligt men det gäller att vara lite försiktig med slutsatserna av vad man läser så att man inte tror, att det alltid finns ett enda och säkert svar på alla frågor. Det ingår i varje generations rätt och vana att ifrågasätta alla föregående. Ibland blir det fel, ibland kan det föra oss ett steg närmare sanningen även om det förflutna.

Handikapphistoria skiljer sig inte från annan historia. Uppfattningen om vad som verkligen hände långt tillbaka i tiden ändrar sig lite undan för undan, århundrade för århundrade, i takt med att vi får nya kunskaper. Det var länge "en självklar sanning" att handikappade alltid blivit särskilt illa behandlade i äldre tider. Är det sant? Bland dagens handikappforskare och andra historiker finns i dag många, som tvivlar och menar att påståendet i varje fall inte är lika sant som det har varit tidigare. Även många handikappade har protesterat mot en envis och till stora delar felaktig "eländesträdion". Handikappade har inte alls, säger man nu, varit "offer" i den utsträckning som tidigare påståtts. De tog framgångsrikt ansvar för sina egna liv och var ofta bättre integrerade i sina samhällen än vad många människor är i dag.

Tuffa tider även för andra

Visst går det finna de mest förfärande belägg för att handikappade förr kunde bli mycket illa behandlade men det blev faktiskt många andra grupper i samhället också. Om vi vidgar perspektivet lite – och inte nöjer oss med att bara se på de handikappade – kan man lätt konstatera, att det förr kunde vara ganska "tuffa" tider för väldigt många människor och inte bara för människor med lyten och sjukdomar.

Att vara fattig betydde ofta nog att man också var rättslös i största allmänhet. Straffet för att ha jagat i en länsherres skogar eller tjuvfiskat i hans vattendrag var vid medeltidens slut på många håll i Europa att mista synen. Otrogna kvinnor skulle enligt svensk lagstiftning från samma tid straffas med förlust av både håret och synen. Enligt svenska lagar från 1200- och 1300-talen var det ett svårare brott att mörda någon från det egna landskapet än en "utsocknes".

Den, som var uppkäftig och hade kritiska synpunkter på Sveriges regering och svenskt rättsväsende, kunde ännu på 1700-talet straffas med en hårdhet som vi i dag har svårt att förstå och föreställa oss. I Marstrand på den svenska västkusten dömdes år 1706 en man att mista livet. Han hette Johan Henrik Schöheit och var landsfiskal och boktryckare. Han hade varit frispråkig och offentligt sagt vad han tyckte om svenska myndigheter. Man började med att bränna hans böcker och fortsatte med att hugga av honom handen, den hand han skrivit med, och sedan dra ut tungan på honom så att den kunde skäras av. Först därefter blev han halsuggen och bränd på bål.

Uppfattningen om att handikappade alltid blivit särskilt illa behandlade måste nog nyanteras en hel del. Visst blev vi ofta illa behandlade men det var vi långtifrån ensamma om.

"Teckenspråk har alltid funnits!"

Som döv har jag ofta fått höra och ibland också läst, att teckenspråk har funnits "i alla tider" eller "så länge det funnits människor". Ett fantastiskt påstående! Människor har funnits på jorden i fem eller kanske rentav åtta miljoner år. Om påståendet vore sant skulle det innebära att döva hade ett språk innan det fanns något, som kan kallas mänskligt språk i övrigt. Det är knappast troligt – några förutsättningar för mänskligt tal och språk fanns nog inte förrän tidigast för en miljon år sedan.

►► Forts. på nästa sida

Deaftubiana

Dövas Tidning har plockat fyra pärlor från Youtube – alla med döv- eller teckenspråksanknytning. Skriv sökorden så kommer ni direkt till filmsnuttarna.

★ **Dansgrupp från Kina.** En döv grupp uppträder tillsammans med andra funktionshindrade. De med många armar är döva. De uppträdde på invigningen i Deaflympics i Taipei i september i år. Fantastiskt synkroniserad dans!

Sökord: **Chinese blind and deaf artists perform in Beijing**

(ett längre klipp från invigningen där de deltar finns på länken: http://www.youtube.com/watch?v=8Hw_dqebmEY)

★ **Maskotar i Taipei.** Man gjorde maskotar och ställde upp dom på rad i en aveny nära Taipei Arena. Sverige representeras av en maskot som orienterar – kruset är bara att Sverige inte hade några orienterare i truppen denna gång... Sökord: 20090613 MASCOT OF DEAFLYMPICS TAIPEI 2009

★ **Tomas Hedberg intervjuas.** Vår egen Tomas Hedberg – som är aktiv inom Sveriges dövhistoriska sällskap, SDHS är på besök i Portugal och berättar i en kort intervju om bland annat Pär Aron Borg, som startade en dövskola i Portugal. Sökord: Entrevista Tomas Hedberg SDHS

★ **Signmarks musikvideo** Smells like Victory Visst luktar det guld, när man ser musikvideon. Sökord: Signmark - Smells Like Victory

DEAFTUBIANA-JURY:

NICLAS MARTINSSON & TOMAS LAGERGREN

Tips på klipp? Skicka till:
tomas.lagergren@sdrf.se eller
niclas.martinsson@sdrf.se
(Märk "DEAFTUBIANA" i ämnesraden i maillet)

Och när man ibland hänvisat till vad Platon i en av sina dialoger (Kratylos) säger om "dövstummas" sätt att "tala" är det knappast språk i egentlig mening han har i tankarna.

Vad Platon syftar på är helt uppenbart något annat: ett "teckenspråk" av samma slag som jag hösten 2009 läser om i ett reportage i en lokaltidning i Stockholm. Reportaget berättar om en skara hemlösa, som brukar träffas i ett parkområde i en av Stockholms södra förorter och en av de intervjuade säger: "Det brukar vara en stor blandning av nationaliteter - polacker, finnar, svenskar, iranier, ryssar så ofta blir det teckenspråk." I andra reportage har jag ibland kunnat läsa att "teckenspråk" är ett vanligt inslag i frukt- och grönsakshandeln på Hötorget där både kunder och försäljare ibland är av utländsk härkomst.

Men hemgjorda gester av den sorten, tillfälliga improvisationer i nödens stund, är inte vad vi normalt menar med ett språk. På ett språk ställer vi högre krav än så. Platons dialog duger alltså inte alls som bevis för att det fanns ett fungerande teckenspråk bland döva redan under antiken, för två eller tre tusen år sedan. På säkrare mark när det gäller teckenspråkets ålder är vi inte förrän ett gott stycke in i medeltiden. Vår kunskap om hur det då kan ha sett ut är fortfarande mycket begränsad.

Många missförstånd om teckenspråk

Att teckenspråk i ett väsentligt avseende skiljer sig från talat språk behöver man inte vara särskilt språkkunnig för att upptäcka. Det är manuellt och visuellt, ett rikt och mångdimensionellt språk med stor uttrycksfullhet. Men det är annorlunda och har därför under långa tider väckt misstroende. Missförstånden har varit många. Man har haft svårt att förstå att vad som kan sägas i talat språk också kan sägas på teckenspråk. Man har trott att teckenspråket saknar precision, att det är lite "ungefärligt".

Till detta kom att det under långa tider ansetts vara fint och lite "aristokratiskt" att vara återhållsam och "diskret" med de kroppsliga uttrycken över huvud taget. Att tala med stora eller överdrivna gester kom då att uppfattas som något grovt och vulgärt. Det var

något, som var typiskt för slavar, för arbetare och "underklass", för obildade människor i största allmänhet. Det bidrog säkert till en föraktfull och underkännande attityd till manuella språk.

Så har det ofta varit men uppfattningen att teckenspråket i alla tider varit förföljt och motarbetat kan ändå behöva nyanseras en aning. Förföljelsen och motarbetandet har inte bara haft med teckenspråkets egenart att göra. Det officiella motståndet mot teckenspråket kunde också ingå i ett större politiskt sammanhang. Under drottning Victorias långa tid vid makten – hon hade blivit drottning över Storbritannien och Irland redan 1837 och dog inte förrän 1901 – var regeringspolitiken klart präglad av intolerans mot minoriteter av många slag. Riket skulle likriktas i religiöst och språkligt avseende.

Ett allmänt förtryck av små språk

Neurologen och dövhistorikern Oliver Sacks påpekar i sin bok Att se röster att det, som vid denna tid drabbade de döva och teckenspråket, i själva verket ingick i en allmän rörelse i tiden – "en tilltagande förtrycksmentalitet och likriktning, en intolerans gentemot allehanda minoriteter och deras sedvänjor: religiösa, språkliga, etniska." Teckenspråket undgick på intet sätt denna ovilja och oförståelse men förtrycket drabbade också walesiskan och andra "små språk" i riket.

Ett aktuellt exempel på samma förtryckspolitik i vår egen tid är förföljelsen av kurdiskt språk i Turkiet och i vårt eget land av samiskan och tornedalsfinskan. Svenskans ställning i det tvåspråkiga Finland är sedan länge en känslig politisk fråga.

Att vi döva i mångt och mycket delat och i viss mån fortfarande delar fördömlse med många andra grupper är inget, som kan hota eller underminera vår rätt att känna stolthet över vår egen historia. Döva har en egen och mycket hedersam historia och har ofta gått i täten för kampen för allmänmänniskliga rättigheter och för rätten till ett eget språk och rätten att vara annorlunda. Det är inget, som någon kan ta ifrån oss.

BO ANDERSSON

Jobbigt i Danmark för döva grönländare

■ Danska dövförbundet har initierat en undersökning om döva grönländare bosatta i Danmark. Nio kvinnor och fem män som är födda och uppväxta i Västgrönland intervjuades. Tanken med projektet är att underlätta övergången när döva grönländare flyttar till Danmark.

Resultatet visar att döva grönländare inte har det helt lätt i Danmark. Utbildningsnivån är generellt sett låg. Tre av intervjupersonerna har jobb. Resten erhåller pension eller social hjälp. De flesta bor i mellanstora eller stora städer. Anledningarna till att de bosatte sig i Danmark, är flera. Sju gick i dövskola i Danmark och valde därför att vara kvar i landet. Sammantaget säger döva grönländare att

det är bättre möjligheter för dem i Danmark än i Grönland, till exempel tolkservice. Några ville också bort från missbruksförhållanden i Grönland. Ändå kvarstår problemen trots ökad livskvalitet. Hälften har alkoholproblem. Integrationen är inte lyckad för alla.

De som gått i dövskola i Grönland kan sämre danska och har mindre utvecklat teckenspråk än de som pluggat i Danmark (1978 startade en dövskola i Grönland). De flesta döva grönländare känner sig inte välkomna i dövsamhället. I rapporten säger de att de känner sig som främlingar i Danmark och isolerade i Grönland.

Hörselskadade vann delseger i Skåne

■ Region Skåne lade fram ett sparförslag som skulle innebära kraftigt höjda kostnader för hörapparater. Den mest kritiserade delen i förslaget var att ett kostnadstak och en egenavgift skulle införas, vilket betydde utgifter på flera tusen kronor för den enskilde. Viljan att spara var grundad på skenande kostnader sedan antalet utprovningstillfällen ökade från 6 till 26 och kön nästan försvann. Förslaget utlöste protester. Över 8500 från hela Sverige skrev på Hörselskadades riksförbunds (HRF) kampanj "Alla ska ha rätt att höra", skriver Auris. Region Skåne tvingades backa och kom med ett nytt förslag. Den föreslagna modellen är inte med. HRF är dock emot att utprovningssavgiften på 800 kronor blir kvar och inte ska räknas in i högkostnadsskyddet. De är inte heller nöjda med andra punkter som decibelgräns och självfinansiering för reparationer.

**Sveriges Dövas
Ungdomsförbund (SDU)**

Adress:
Förmansvägen 2, 6 tr
117 43 Stockholm

Fax:
08-442 14 97

Texttel. adm:
08-442 14 95

Hemsida:
www.s-d-u.se

E-post:
sdu@sdrf.se

**Vice förbundsordförande:
Kristofer Carlsson**

E-post:
kristofer.carlsson@sdrf.se

SMS/3G:
0763-103 443

**Förbundsordförande:
Henrik Sundqvist
(bortrest hösten -09)**

Stor uppslutning vid EUDYs generalförsamling i Amsterdam.

EUDY får permanent hem i Bryssel

EUROPEISKA UNIONEN FÖR DÖVA ungdomar (European Union of the Deaf Youth, EUDY) höll sin årliga generalförsamling den 2-3 oktober i Amsterdam, Nederländerna. Förutom de svenska delegaterna Kristofer Carlsson och Sven-Emil Karmgård, var även Jenny Nilsson, ordförande för EUDY, och Malin Johansson, mötessekreterare, på plats i ett småregnigt och blåsigt Amsterdam.

Troligtvis var det första gången som generalförsamlingen höll på i två dagar, tidigare upplagor av generalförsamlingen har kunnat avverkas på en dag. Omfattande stadgeändringar stod på dagordningen och ett flertal motioner behandlades även, vilket drog ut på tiden trots stora ansträngningar från den irländske mötesledaren Sean Herlihy, tidigare ordförande i EUDY.

I DE OMFATTANDE STADGEDISKUSSIONERNA var de svenska delegaterna synnerligen aktiva, tillsammans med sina nordiska kollegor. De nordiska ländernas organisationskultur ligger föga förvånande nära varandra, det har konstaterats i tidigare sammanhang och detta tillfälle bjöd inte på något undantag.

Bland de större besluten kan nämnas att EUDY, efter ett antal turbulenta år i Slovakien, nu äntligen fått ett riktigt, och förhoppningsvis permanent, hem i Bryssel där ett par kontorsplatser upplåtits av EUD*. Ett spännande och symboliskt samarbetsavtal tecknades även på plats mellan EUDY:s ordförande Jenny Nilsson och Dövas världsförbunds ungdomssektions (WFDYS)

Den nya styrelsen. Fr.v. Katarina, Philippa, Dennis och Jenny.

danske vice ordförande, Lars Knudsen. En annan stor förändring är att nu kan organisationer inom Europarådets samtliga 47 medlemsstater bli medlemmar hos EUDY, det öppnar för 20 nya länder, d.v.s. de länder som inte är anslutna till EU som "bara" har 27 medlemsstater.

NÄSTA ÅRS GENERALFÖRSAMLING hålls i Madrid och Frankrike tog hem 2011 års juniorläger. Sen tidigare beslut arrangeras två europeiska läger nästa år, se separat notis i detta nummer. Samtliga fyra styrelseledamöter avböjde omval. Tillsammans med den omvalde ordföranden Jenny Nilsson (Sverige) valdes tre nya ledamöter in: Philippa Merricks (Storbritannien), Dennis Hoogeveen (Nederländerna) och Katarina Jalcova (Slovakien). En femte plats förblev tom och styrelsen fick ett mandat att fylla ut den vakanta platsen.

EN NYHET VAR att en revisionskommitté om tre personer valdes och sammansättningen blev, till vissa delegaters ogillande, helnordisk: Sven-Emil Karmgård (ordförande), Sverige, Eeva Tupa, Finland, och Simon Bak, Danmark. EUDY har tidigare inte haft någon revisor alls. EUDY:s arbetsgrupp för en ny hemsida presenterade också deras arbete, den nya hemsidan kommer att lanseras inom en snar framtid.

SVEN-EMIL KARMGÅRD

**EUD – European Union of the Deaf*

» » Forts. på nästa sida

Fr.v. Petra Örlegård, Mia Modig, Hanna Cederström och Elsa Brunemalm.

Efterlyses:

Förslag på nya styrelseledamöter till valberedningen

OM NÅGRA MÅNADER är det dags för förbundsstämman och vi i valberedningen behöver namnförslag!

Vi behöver förslag på namn till nästa års styrelse, en förtroendevald revisor samt en förtroendevald revisors-suppleant. Inför stämman behöver vi även förslag till mötesordförande och mötessekreterare.

Maila dina namnförslag till yb@sdu.se.

Tveka absolut inte att kontakta oss om du själv är sugen eller har frågor!

PETRA, MIA, HANNA OCH ELSA

■ **SDU HAR BÖRJAT** twittra. Följ oss gärna på:
<http://twitter.com/sdu>

■ **ALLA UNGDOMSKLUBBAR** har anmält sina representanter till Ungdomsklubbkonferensen helgen den 4-6 december 2009 i Leksand.

■ **SDU:S FÖRBUNDSSTÄMMA** kommer att vara i Höör under helgen 23-25 april 2010

Lägerverksamheten 2010

- Europeiskt barnläger för 9-12 på Sicilien, Italien
- Europeiskt Ungdomsläger för 18-30 år i Lausanne, Schweiz
- Nordiskt juniorläger för 13-17 år på Island
- Nordiskt Ungdomsläger för 18-30 år i Leksand
- Ridläger för 9-17 år i Leksand
- Språkresa för 14-17 år i New Mexico, USA
- Världsbarnläger för 9-12 år i Caracas, Venezuela
- Äventyrläger för 13-17 år (i samarbete med SDI) på Åland

Information om lägerplatser dvs pris, datum är inte riktiga klara ännu.

Mer information kan ni finna på vår hemsida:
www.s-d-u.se

Bättre nordiskt samarbete

HÄR KOMMER EN KORT rapport från DNUR*-möte den 2-4 oktober i Köpenhamn. Jag och Jerry Harrysson åkte dit och träffade två representanter från varje nordiskt land. På mötet tog vi upp många saker, bl.a. hur vi kan förbättra vårt samarbete i Norden. Hur kan vi öka våra nordiska teckenspråks status? Kan vi utbyta kultur genom att besöka varandra? Vi diskuterade inte bara politik, vi hade också kul under mötet.

Är ni nyfikna på vad gör vi på DNUR – besök vår hemsida www.dnur.org

(hemsidan är under byggnad. Målet med att bli det klar oktober 2010.)

Nästa DNUR möte blir på Island, den 11-14 Februari 2010, samtidigt som Islands dövas förbund fyller 50 år.

TEXT: JULIA KANKKONEN. FOTO: HANNA K.J. ISLAND

*DNUR – Dövas Nordiska Ungdomsråd

■ **SDU:s Gum Anders Minnesfond** har delat ut bidrag på totalt 65.000 kr till ungdomsklubbarna för verksamhetsåret 2009.

Häng med på vår populära språkresa till New Mexico 2010!

NI SOM GÅR I grundskolans årskurser 8-10 (eller är mellan 14-17 år) får möjligheten att följa med på detta äventyr! Ni får lära er det amerikanska teckenspråket, fördjupa er i engelska, uppleva en ny kultur och få nya vänner för livet, samt mycket mer!

Just nu väntar vi på datum och preliminärt program från de ansvariga på New Mexico School of the Deaf i Santa Fé. Så fort uppgifterna har kommit till oss kommer vi att lägga ut informationen på hemsidan.

Kostnaden för språkresan är skolans deltagaravgift på 800 US Dollar, som täcker allting under två veckor. Flygbiljetter på cirka 8 000 kronor tillkommer. På vår hemsida finns information om vilka fonder ni kan få bidrag ifrån för språkresan och hur fondansökan ska se ut.

Två svenska ledare finns med under hela resan. Ni kan göra en intresseanmälan redan nu, via e-postadressen sdu@sdrf.se. Vi har fått 10 platser. Först till kvarn!

Rapporter från Ungdomsklubbarna:

Skånes Dövas ungdomsråd

Kick-off på danska Lalandia

DEN 13-15 MARS 2009 åkte ett helt gäng som bestod av dåvarande styrelsen, 10 deltagare och en representant från SDU till Danmark (Lalandia, ett s.k badparadis) för att ha kick-off, workshop, umgänge och så bad, givetvis. Fredagen inleddes med icebreaking-lekar och fritt umgänge. Vi hade kick-off på lördagsförmiddagen där deltagarna fick föreslå olika aktiviteter, sen avslutade vi mini-kursen med workshop där deltagarna fick prova på hur det är att sitta med i styrelsen genom rollspel i syfte att locka fler folk till föreningslivet och vi diskuterade om dövrörelsen. Sen var det dags för det efterlängttade badet i badparadiset och resten av helgen spenderades på badparadiset där det också fanns diverse aktiviteter, b.la studsmatta, skridskor och bowling.

ISABELLA HAGNELL

Från kick-offen på Lalandia.

Stockholms Dövas Ungdomsråd

Barngrupp

Kids@DUKiS är ett extra tillskott i SDUR:s verksamhet. Vi har extra öppet en lördag varje månad för småttingarna mellan 6-12 år i syfte att introducera dem till DUKiS och låta dem få känna sig hemma i miljön samt prova på de grejer som finns där utan att bli störda av de andra äldre barnen. Ideella ledare har ställt upp, speciellt de från sittande styrelsen. I genomsnitt är det ungefär 10 barn varje gång så det är oerhört uppskattat av både barnen och föräldrarna.

Tjejverksamhet

Tjejverksamheten börjades i januari och hade planerat tre datum inkl övernattnin under vårterminen men övernattningsgrejen ställdes in då det redan var inplanerat en övernattnin å DUKiS:s vägnar. Två ideella ledare utifrån kom och arrangerade bland annat fotosessioner med tjejerna och hade det även lugnt och mysigt med mycket tjejsnack. Blev så populärt att vi redan under hösten ordnat ny tjejverksamhet med bland annat ridning.

Åre-resan

Vi arrangerade en påsklovsresa till Åre för två grupper, en 13-17 år och en 18-30 år. Resan blev lyckad och de fick flera underbara och äventyrliga dagar i snöiga Åre med bad och slalomåk. Första gruppen bestod av två ledare med 15 ungdomar som ockuperade slalombackarna och lagade mat gemensamt, samt bakade gott fikabröd på kvällarna. Gruppen bestod både av döva barn och CODA barn vilket uppskattades då de fick umgås i teckenspråkig miljö och få utbyta erfarenheter och lära känna varandra. Andra gruppen bestod av 13 deltagare mellan 18-30 år som tillsammans hade ansvar för måltiderna, sociala umgänge som spel och lekar.

MONA RIIS, UNGDOMSKONSULENT SDUR

Färgglada och sommarklädda tjejer i soliga Åre.

Almedalen nästa!

NÄSTA ÅR ÅTERVÄNDER VI till Visby och Almedalsveckan för tredje året i rad. Årets upplaga av den kända politikerveckan på Gotland slog alla rekord. Jämfört med förra året fördubblades antalet evenemang och arrangörer, och vi räknar med ett ännu större arrangemang nästa år då det är valår.

Därför söker vi nu folk som är intresserade av att välja bland tusen olika evenemang, samtala med över 560 arrangörer, försöka bli intervjuade av fler än 450 journalister samt umgås med över 7.500 besökare (årets siffror!).

Ni som är intresserade av att ingå i vår "Almegrupp" och hänga med till Almedalen 2010, som går av stapeln mellan 4-11 juli, anmäler ert intresse till undertecknad på sven-emil.karmgard@sdrf.se, som också svarar på frågor eller ger mer information.

SVEN-EMIL KARMGÅRD
INTRESSEPOLITISK OMBUDSMAN

Från vänster: Roland Gustafsson (SRF), Ann-Marie Bertilsdotter (Naturskyddsföreningen), Göran Andersson (Friluftsrådet), Helena Fremnell Ståhl (SDR).

SDR delar på 15,2 miljoner

■ Årets överskott från Månadslotten blev 15,2 miljoner kronor till de ideella organisationer som står bakom lotteriet.

Tisdagen den 13 oktober delades beloppet ut till representanter för organisationerna Sveriges Dövas Riksförbund, Synskadades Riksförbund, Naturskyddsföreningen samt Friluftsrådet.

– Ett fantastiskt resultat i dessa tider, med den konkurrens som är på spelmarknaden, säger Jan Karlsson, Månadslotten.

Lotteriet är ett välkommet bidrag till organisationens kassa.

Sjukvårdsrådgivning för texttelefonanvändare

■ Sjukvårdsrådgivning för texttelefonanvändare har nu nytt nummer. Vid texttelefon kan döva, hörselskadade och talhandikappade få hjälp i medicinska frågor.

Det nya nationella numret för sjukvårdsrådgivning via texttelefon är 0771-11 77 99. Det ersätter 020-33 00 00, men båda telefonnumren kommer att fungera under en övergångsperiod.

Vid akuta situationer gäller nödnumret 112.

DHR byter namn

■ DHR, som fram till i dag utlästes som De Handikappades Riksförbund, tog vid sitt förbundsmöte i Göteborg bort det otidsenliga ordet handikapp i sitt namn. Initialerna/logotypen DHR finns dock kvar men ska nu vid behov utläsas som Delaktighet – Handlingskraft – Rörelsefrihet. Som en ytterligare förklaring till DHR lägger man också till "Förbundet för ett samhälle utan rörelsehinder."

Efter en längre debatt togs beslutet i närmast total enighet.

– Jag är så lycklig, säger förbundsordförande Maria Johansson. Den här frågan har verkligen varit en hjärtefråga för mig och jag är så lättad och stolt att vi äntligen får ett namn som tydligare säger vad vi vill och vad vi står.

ANNONSER

Fira Jul på Västankvik

23-27 december 2009

Varför ska man fira jul ensam när man kan fira jul i en teckenpråkig gemenskap!

Tillsammans lagar vi julmat, godis och pysslar på olika sätt för att skapa en härlig julstämning.

Om vädret tillåter tar vi kanske en tur med häst och släde genom ett vackert vinterlandskap.

Givetvis besöker vi tomten i Tomteland och om önskemål finns går vi även till kyrkan på jultullen.

Välkommen till ett annorlunda och trevligt julfirande

Ansvarig: Eva Norberg

Sista anmälningsdag: 23 november 2009 till vastankvik@sdrf.se

Du betalar 2000 kr för mat och boende

STÖD DU OCKSÅ!
KÖP MÅNADSLOTTEN
en prenumurationslott
med dragning varje dag
och miljonchans varje månad.
Endast 150:- per månad.
FÖR BESTÄLLNING 08-39 90 60
www.manadslotten.se

Carpe Vita kbt samtal - Teckenkunnig terapeut -

ibland behöver vi alla någon att tala med.
Du kanske känner Dig stressad eller har dåligt
självförtroende eller så behöver Du bara bolla
dina tankar med någon utomstående.
Jag har verktygen som hjälper Dig på vägen.
Jag har tystnadsplikten.

Linda Roxe 0703-18 83 93
www.carpevitakbt.se

Texter till Dövas Tidnings insändarsidor sänds via e-post till: asa.moller@sdrf.se eller postas till:
Dövas Tidning, SDR, Förmansv. 2, plan 6, 117 43 Stockholm.
Du får gärna publicera insändare under signatur. Men bifoga alltid namn och adress till redaktionen (som har tystnadsplikt). *Korta texter vinner fler läsare!*

Hörandehistorier – möte mellan världar

Ibland kan kommunikation med andra människor bli tokiga, roliga, komiska eller helt galna. Ja, ibland kan missförstånd och brist på kunskap leda till skratt. Pinsamheter kan bli roliga att komma ihåg.

Berätta för oss dina historier om möten med hörande, de som inte kan svenskt teckenspråk.

Om kommunikation i affären, i skolan, i hissen, på bussen, på arbetsplatsen, på gatan, på utställningen... ja, i vilka situationer som helst.

Vi i Idéverkstan WeSign Örebro Teckenspråkiga kulturskola samlar Hörandehistorier – Möte mellan världar till en bok och DVD med er hjälp. Du kan berätta dina historier med en webkamera, på en DVD eller skriva och skicka den till oss.

Vi kan även komma till dig och ta del av dina historier.

Hjälp oss till aha-upplevelser hos den som kommer att läsa boken. Bokens syfte är att bygga broar mellan teckenspråkiga och icke-teckenspråkiga och att skapa mer förståelse för varandra.

Berätta dina historier för oss. Då ger du dig och andra en stunds skratt – och en eftertanke.

Kontakt: johanna@tspkulturskola.se

Adress:
Idéverkstan WeSign i Örebro
Teckenspråkig Kulturskola
ABF Drottninggatan 38
702 22 Örebro

Överst fr.v. Lennart Edvall, Bo Lundvall, Anders Nordell och Bo Lundgren. Nedst fr.v. Solveig Wickman, Lempi Oitts, Harriet Svärd, Agneta Carlsson, Anita Hägglund, Sven Hägglund och Roine Ahlgren.

Tandläkarskräck och svartvit TV

Vi var elva klasskamrater som gick ut Manillaskolan år 1959 och den 15 augusti i år återförenades vi i skolan. Vi fick se vårt gamla klassrum där vi gick mellan 1952-1959. Lärare i a-klassen var Rut Brinkman, i b-klassen Ingeborg Klefborn fram till 1956 och därefter Göte Rendahl. I c-klassen var Gunnar Godhe lärare. Rektor var Nils Malm.

Göran Högberg öppnade för oss och vi gick runt och tittade i de olika rummen. Vi pratade mycket och skrattade åt gamla historier. Aldrig glömer vi när skolan fick TV 1954. Det var bara svartvita bilder och inte var det mycket svenska texter heller! Vi var kanske 200 elever och TV:n var bara 14

Tryckfelsnisse var i farten i min insändare i Dövas Tidning nr 6 2009. Görel Rendahl fick felaktigt heta Göte Rendahl! Och vi gick på Manillaskolan mellan 1951-1959. Inte 1952-1959. Beklagar misstaget!

HARRIET SVÄRD

Här vaccinerades mot polio 1966

Sveriges kommuner och landsting (SKL) beslutade i fredags att vaccinera mot svininfluensa ska vara kostnadsfritt. Styrelsen var helt enig. "Beslutet är mycket väl förankrat" säger Birgitta Rydberg, vice ordförande för SKL:s sjukvårdsdelegation. Folkhälsominister Maria Larsson säger om kostnadsfritt vaccin att "Vi har aldrig gjort något liknande i Sverige förut". Kostnadsfritt vaccin erbjuds i Göteborg och dess områden under hösten. Efter invigning av Frölunda Torg hösten 1966 erbjuds vaccin mot polio gratis. Fullt av folk slingrade sig fram på torget i kö för vaccinationssprutor.

Gratis vaccin mot svininfluensan en god investering

Dagens Nyheter skriver "Klart med beslut om gratis vaccin mot svininfluensa". Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) beslutade på fredagen att vaccin mot svininfluensa ska vara kostnadsfritt. Styrelsen var helt enig. "Beslutet är mycket väl förankrat" säger Birgitta Rydberg, vice ordförande för SKL:s sjukvårdsdelegation. Folkhälsominister Maria Larsson säger om kostnadsfritt vaccin att "Vi har aldrig gjort något liknande i Sverige förut".

Kostnadsfritt vaccin erbjuds i Göteborg och dess områden under 60-talet. Efter invigning av Frölunda Torg hösten 1966 erbjuds vaccin mot polio gratis.

Fullt av folk slingrade sig fram på torget i kö för vaccinationssprutor.

Sjukvårdspersonal jobbade effektivt. Man använde en sorts tryckpistol, sköt vaccin mot polio rakt in i armen. Det tog bråkdelen av en sekund. Sköterskor skrev ut vaccinkort för återbesök för ytterligare sprutor. Poliovaccin hade mycket bra resultat.

Barnförlamning drabbade barn och vuxna under 50 och 60 talet, det hette sedermera polio.

En familj hade 8 barn och fyra av dem drabbades av barnförlamning. Det trodde att de blev virusmittade av nedfallen frukt i parken.

Att investera i kostnadsfritt vaccin sparar i gengäld mycket i kostsam sjukvård.

BJÖRN

Insändaren tidigare publicerad i Göteborgs-Posten 12/9 2009

Här finns teckenspråkig information om svininfluensan

<http://www.socialstyrelsen.se/>

<http://www.krisinformation.se/>

TOMAS LAGERGREN

Tack för dina rader! Kram Mats

När ska man trycka på "stopp"?

Min kollega Niclas klämde in både "play" och "pause" i sin senaste krönikerubrik. För att fortsätta på temat stoppade jag in ett stopp i rubriken. Det blir temat i denna krönika.

En av de största någonsin i svensk idrott, 38-åriga Mats Sundin har lagt av. Över 1300 poäng på 18 säsonger i NHL, ett SM-guld med Djurgården, tre VM-guld och ett OS-guld blev hans facit. Han har betytt mycket för mig personligen: Han fick mig att börja spela hockey. Det största minnet jag har av Sundin är när jag som nioåring satt hemma på Slåttervägen i Uppsala våren 1991 och såg hur han snurrade upp en världsback som Fetisov och iskallt lade in pucken mellan benen på en förtvivlad målvakt – Trefilov.

Det kändes direkt att det var början på något stort. Jag skrev till honom med min knaggliga handstil att jag gillade honom. Det gick en tid. En dag hände det. I brevlådan låg ett kuvert med idolkort på honom, med hans autograf på. På baksidan av kortet hade han skrivit för hand: "Hej, Tomas! Tack för dina rader! Kram /Mats" För en liten kille som jag, var det helt enormt. Vilken lycka! Mats hade skrivit brev till mig!

Hur som helst – att sluta i tid, det är svårt. När ska man lägga av? När motivationen tryter? När kroppen säger ifrån? I idrottsvärlden brukar man ibland höra uttrycket: "Han slutade på topp". Inte många gör det. Frågan är: När är man på topp egentligen? Hur många gånger var Sundin på topp under sin karriär? När han vann OS-guldet? Finns det någon match där han var bäst? Det finns inget bra sätt att mäta. Däremot kan man välja ut sina minnen där man minns honom bäst.

I trettioårsåldern blir kroppen äldre. Man är inte lika snabb, men rutinen brukar kompensera för det. Och motivationen kanske inte är på topp varje match, men rutinen täcker också det. Det är ingen slump att de äldre brukar stiga fram i matcher som betyder något extra, som t ex en final och visa de yngre vad som gäller.

Är man då över 40 – då ses man väl litegrann antingen som galen eller som hjälte. När basketspelerskan AUSA Wahlström, 41, spelade i Deaflympics i år var det hennes sjunde spel som aktiv. I tre raka finaler hade Sverige, med AUSA i laget förlorat mot USA. I år var det sista chansen, för många i laget var över 30 år. De hade därför en

stor morot framför sig. Och den växte sig större för varje gång de förlorade sin final. Samtidigt såg de hur tiden krympte för varje spel de spelade.

När ska man ge upp? De valde att vägra ge upp. Och till slut, fjärde gången gillt – tog de det första svenska Deaflympicsguldet. Jag var på plats och vi var många i publiken som blev rörda av att se dem hoppa av glädje ute på planen. Jag vet hur mycket det guldet betydde för dem. AUSA var inte lika pigg som en 20-åring men hon hade motivationen. Precis som de andra tjejerna i laget. Det var den som förlängde Ausas basketkarriär med några år. För Sundin räckte det inte. Han kände sig nog nöjd efter att redan ha vunnit ett OS-guld, i Turin 2006. Vad hade hänt om han inte vunnit då, som 35-åring? Hade han haft som morot i vinter att vinna på OS i Vancouver? Det kan man bara spekulera i. Det enda vi säkert vet är att inget varar för evigt.

Inte ens Mats Sundins karriär.

TOMAS LAGERGREN

Fem öron betyder högsta tillgänglighet

■ Hotell och restauranger har stjärnor i betyg. Nu har vård- och omsorgsboenden i Stockholms stad som förvaltas och ägs av Micasa också det, men i form av rullstolar, öron och man med vit käpp. Företaget har bedömt sina 140 fastigheter ur ett tillgänglighetsperspektiv. Fem är högsta betyg, tre lägsta. Skyltar ska sättas upp på plats så fort som möjligt, enligt Stig Samuelsson vid Micasa. Ett exempel på tillgänglighet för hörselskadade är hörselslinga i mötesrummet, skriver DN.

VT8882

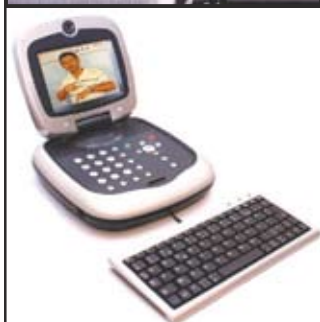
Bildtelefoni när den är som bäst

Med Visiontechs bildtelefon VT8882 kan du lika enkelt som med en vanlig telefon nå dina nära och kära med bild, ljud och text* var de än befinner sig i världen. Ingen samtalstaxa tillkommer. Allt i ett lösning som **inte** kräver en dator. Allt du behöver ha är bredbandsuppkoppling, elektricitet och en VT8882.

Total kommunikationslösning för döva och hörselskadade.

- Bra ljud och bildkvalitet
- *Textmeddelanden till andra VT8882 användare
- Uttag för varseblivning
- Godkänd av HI

Vill du veta mer om hur du ansöker om en VT8882 som ett hjälpmedel gå in på vår hemsida:

www.vt8882.se

Amiralsgatan 20 | 211 55 Malmö | Taltel : 040-661 41 80 | Fax : 040-661 41 88
Mobil/sms/3G : 0701 44 33 77 | E-mail : mail@visiontech.se

välkommen till...
den nya tidens stormarknad!

alla dagar
8-22

Välkommen! Christer med personal

Tel. 054-777 45 00 • www.maxikarlstad.se

SDR:s egen bomullsfrotté

Mjuk härlig bomullsfrotté 500gr.

Finns i sex olika färger:
vit, marinblå, vinröd, grå, ljusblå och
vårgrön.

I storlekarna:
30x50 cm
50x70 cm
90x150 cm

Tvätt 60 grader C.

För information och beställning, se vår E-handel
på www.sdrf.se/sdr

I E-handeln: I menyn till vänster välj:
Övrig försäljning/handdukar/bomullsfrotté

Bra Miljöval

Denna frotté är av Natur-
skyddsföreningen godkänd
som BRA MILJÖVAL!

Lappen med skötselråd är
vävd med SDR:s logga på.

*Alla medlemmar i SDR får 20% rabatt på priserna.
Porto ingår i alla priser.*

Beställning:
shop@sdrf.se eller e-handel: www.sdrf.se/sdr
Taltelefon: 0247-140 65
Fax: 0247-141 35